

Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарты (IFRS) 1

«Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттарын алгачкы колдонуу»

Максаты

- 1 Ушул ФОЭСтин максаты – ишкананын *ФОЭС боюнча биринчи финансылык отчеттуулугу* жана анын ушул финансылык отчеттуулукту камтыган мезгилдин бөлүгү үчүн аралык финансылык отчеттуулугу төмөнкүдөй жогорку сапаттагы маалыматтарды камтышын камсыздоо:
- (a) пайдалануучулар үчүн ачык жана берилген бардык башка мезгилдер менен салыштырмалуу болуп саналат;
 - (b) *Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттарына* (ФОЭС) ылайык бухгалтердик эсеп үчүн алгылыктуу баштапкы нокотту камсыз кылат; жана
 - (c) аны даярдоого чыгымдар пайдалануучулар үчүн пайдадан ашпайт.

Колдонуу чөйрөсү

- 2 Ишкана ушул ФОЭС стандартын төмөнкүлөргө карата колдонушу керек:
- (a) ФОЭС боюнча биринчи финансылык отчеттуулукта; жана
 - (b) ФОЭС боюнча биринчи финансылык отчеттуулукту камтыган мезгилдин бөлүгү үчүн «*Аралык финансылык отчеттуулук*» ФОЭС (IAS) 34кө ылайык берилген бардык аралык финансылык отчеттуулукта, эгер бул бар болсо.
- 3 ФОЭС боюнча ишкананын биринчи финансылык отчеттуулугу болуп ишкана ушундай финансылык отчеттуулукта анын ФОЭСке шайкештигин так жана шартсыз билдирүү менен Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттарын (ФОЭС) кабыл алган жылдык биринчи финансылык отчеттуулугу саналат. ФОЭС боюнча финансылык отчеттуулук болуп ишкананын ФОЭС боюнча биринчи финансылык отчеттуулугу саналат, эгер, мисалы, ишкана:
- (a) эң акыркы мурдагы мезгил үчүн финансылык отчеттуулукту берсе:
 - (i) Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттарына (ФОЭС) ылайык келген улуттук талаптарга бардык эле жагынан шайкеш келе бербеген;
 - (ii) бардык жагынан Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттарына (ФОЭС) ылайык, буга финансылык отчеттуулук Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттарына (ФОЭС) шайкеш келгендиги жөнүндө так жана шартсыз билдирүүнү камтыбаган факт кирбейт;
 - (iii) ал бардык эмес, айрым ФОЭСтерге шайкеш келгендиги жөнүндө так жана шартсыз билдирүүнү камтыган;
 - (iv) улуттук талаптар коюлбаган беренелерди эсепке алуу үчүн айрым өзүнчө ФОЭСтерди пайдалануу менен Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттарына (ФОЭС) шайкеш келбеген улуттук талаптарга ылайык; же

- (v) айрым суммаларды Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттарына (ФОЭС) ылайык аныкталган суммаларга салыштырууну киргизүү менен улуттук талаптарга ылайык;
 - (b) финансылык отчеттуулукту ишканалардын менчик ээлерине же башка ар кандай тышкы пайдалануучуларга жеткиликтүү кылбастан, ички колдонуу үчүн гана Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттарына (ФОЭС) ылайык финансылык отчеттуулукту даярдаганда;
 - (c) «Финансылык отчеттуулукту берүү» ФОЭС (IAS) 1де (2007-ж. кайра каралган) аныкталгандай, финансылык отчеттуулуктун толук комплектин даярдабастан, консолидациялоо максаттары үчүн Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттарына (ФОЭС) ылайык отчеттуулук пакетин даярдаганда; же
 - (d) мурунку мезгилдер үчүн финансылык отчеттуулукту бербегенде.
- 4 Ушул ФОЭС ишкана Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттарын (ФОЭС) алгачкы колдонууда пайдаланылат. Ал колдонулбайт, эгер, мисалы, ишкана:
- (a) ишкана ушуга чейин ушундай отчеттуулук менен катар эле Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттарына (ФОЭС) ылайык келгендиги жөнүндө так жана шартсыз билдирүүнү камтыган финансылык отчеттуулуктун башка комплектин берсе, улуттук талаптарга ылайык финансылык отчеттуулукту берүүнү токтотсо;
 - (b) улуттук талаптарга ылайык мурунку жыл үчүн финансылык отчеттуулукту бергенде жана ушул финансылык отчеттуулук Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттарына (ФОЭС) ылайык келгендиги жөнүндө так жана шартсыз билдирүүнү камтыса; же
 - (c) Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттарына (ФОЭС) ылайык келгендиги жөнүндө так жана шартсыз билдирүү камтылган, мурунку жыл үчүн финансылык отчеттуулукту бергенде, ал тургай эгер ушул финансылык отчеттуулукка карата аудитордук корутунду түзүлсө.
- 4А 2 жана 3-пункттардын талаптарына карабастан, мурунку отчеттук мезгилде ФОЭС колдонгон ишкана, бирок жылдык финансылык отчеттуулуктун акыркы комплекти мурунку жыл үчүн ФОЭСке ылайык келгендиги жөнүндө так жана шартсыз билдирүүнү камтыбаса, ал же болбосо ушул ФОЭСти колдонушу керек же, ушул ишкана ФОЭСти колдонууну үзгүлтүккө учуратпагандай, «*Эсеп саясаты, бухгалтердик баалоолордогу өзгөртүүлөр жана каталар*» ФОЭС (IAS) 8ге ылайык ФОЭСти ретроспективдүү колдонушу керек.
- 4В 4А-пунктуна ылайык ушул ФОЭСти колдонбоону чечкен ишкана маалыматтарды ачып көрсөтүү жагынан ФОЭС (IAS) 8дин талаптарына кошумча катарында ФОЭС (IFRS) 1дин 23А – 23В-пункттарында камтылган маалыматтарды ачып көрсөтүү талаптарын колдонууга тийиш.
- 5 Ушул стандарт Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттарын (ФОЭС) буга чейин колдонуп келген ишкана тарабынан жасалган эсеп саясатындагы өзгөртүүлөргө колдонулбайт. Мындай өзгөртүүлөр төмөнкүлөрдүн предмети болуп саналат:

- (a) «Эсеп саясаты, бухгалтердик баалоодогу өзгөртүүлөр жана каталар» ФОЭС (IAS) 8де камтылган эсеп саясатындагы өзгөртүүлөр боюнча талаптардын; жана
- (b) башка ФОЭСте камтылган өткөөл мезгилдин атайын талаптарынын.

Таануу жана баалоо

ФОЭС боюнча финансылык абал жөнүндө киришүү отчету

- 6 Ишкана *ФОЭСке өтүү күнүнө карата* ФОЭС боюнча финансылык абал жөнүндө киришүү отчетун даярдоого жана берүүгө тийиш. Бул ФОЭСке ылайык ишкананын финансылык отчеттуулугун даярдоо үчүн баштапкы нокот болуп саналат.

Эсеп саясаты

- 7 Ишкана ФОЭС боюнча финансылык абал жөнүндө киришүү отчетун даярдоодо жана анын ФОЭС боюнча *биринчи финансылык отчеттуулугунда берилген бардык мезгилдерде* бирдиктүү эсеп саясатын колдонушу керек. Ушул эсеп саясаты ишкана **ФОЭС боюнча отчеттуулукту түзгөн биринчи отчеттук мезгилдин аягында колдонулган бардык ФОЭСтерге шайкеш келүүгө тийиш, буга 13-19-пункттарда жана В-Е-тиркемелеринде айтылган учурлар кирбейт.**
- 8 Ишкана мурда колдонулган ФОЭСтин башка версияларын колдонбошу керек. Ишкана колдонууга милдеттүү боло элек жаңы ФОЭСТИ, эгер аны мөөнөтүнөн мурда колдонууга уруксат берилсе, колдоно алат.

Мисал: ФОЭСтин акыркы версиясын ырааттуу колдонуу

Баштапкы маалымат

А ишканасы ФОЭС боюнча отчеттуулукту түзгөн биринчи отчеттук мезгилдин аягы - 20X5-ж. 31-декабры. А ишканасы ушул финансылык отчеттуулукта бир жыл үчүн гана салыштырмалуу маалыматты берүүнү чечти (21-пунктту караңыз). Тиешелүү түрдө, анын Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттарына (ФОЭС) өткөн күнү болуп жумуш күнүнүн башталышы 20X4-ж. 1-январы (же жумуш күнүнүн аягы 20X3-ж. 31-декабры) саналат. А ишканасы ар бир жылдын 31-декабрына карата 20X4-ж. 31-декабрына чейин өзүнүн мурдатан колдонулуп келген *БЭЖПине (GAAP)* ылайык жыл сайын финансылык отчеттуулукту берип келген.

Талаптарды колдонуу

А ишканасы 20X5-ж. 31-декабрында аяктаган мезгилдер үчүн ФОЭСТИ колдонушу керек:

- (a) 20X4-ж. 1-январына карата ФОЭС боюнча финансылык абалы жөнүндө өзүнүн киришүү отчетун даярдоодо жана берүүдө; жана
- (b) 20X5-ж. 31-декабрына карата финансылык абалы жөнүндө өзүнүн отчетун даярдоодо жана берүүдө (анын ичинде 20X4-ж. 31-декабрына карата салыштырма суммаларды), 20X5-ж. жыйынды киреше жөнүндөгү отчетту, капиталдагы өзгөрүүлөр жөнүндөгү отчетту жана 31-декабрында аяктаган жыл үчүн акча каражаттарынын кыймылы жөнүндөгү отчетту (анын ичинде 20X4-ж. үчүн салыштырма суммаларды) жана ачып көрсөтүүдө (анын ичинде 20X4-ж. үчүн салыштырма маалыматты)).

Эгер жаңы ФОЭСТИ колдонуу али милдеттүү болбосо, бирок аны эрте колдонууга уруксат берилсе, анда А ишканасына ФОЭС боюнча өзүнүн биринчи финансылык отчеттуулугунда ушул стандартты колдонууга уруксат берилет, бирок талап кылынбайт.

- 9 Башка ФОЭСте өткөөл мезгилдин шарттары буга чейин ФОЭСТИ колдонуп келген ишкана тарабынан жасалган эсеп саясатындагы өзгөрүүлөргө колдонулат; алар ФОЭСке өтүүдө *ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана* тарабынан колдонулбайт, буга В – Е тиркемелеринде айтылган учурлар кирбейт.

- 10 13 – 19-пункттарда жана В – Е тиркемелеринде баяндалган учурларды кошпогондо, ишкана ФОЭС боюнча финансылык абалы жөнүндө өзүнүн киришүү отчетунда төмөнкүлөргө тийиш:
- (a) ФОЭСте таануу талап кылынган бардык активдерди жана милдеттенмелерди таанууга;
 - (b) беренелерди активдер же милдеттенмелер катарында тааныбоого, эгер ФОЭС ушундай таанууга уруксат бербесе;
 - (c) ишкана тарабынан мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык активдердин, милдеттенмелердин же капиталдын компоненттеринин бир түрү катарында таанылган, бирок Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттарына (ФОЭС) ылайык активдердин, милдеттенмелердин же капиталдын компоненттеринин башка түрү болуп саналган беренелерди кайра классификациялоого; жана
 - (d) таанылган бардык активдерди жана милдеттенмелерди баалоодо ФОЭСТИ колдонууга.
- 11 ФОЭС боюнча финансылык абал жөнүндө киришүү отчетун даярдоодо ишкана тарабынан колдонулуучу эсеп саясаты мурдатан колдонулуп келген БЭЖПти (GAAP) колдонууда алардын ошол эле күнгө карата колдонулуучу эсеп саясатынан айырмаланышы мүмкүн. Натыйжада Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттарына (ФОЭС) өтүү күнүнө чейин болгон окуялардын жана операциялардын жыйынтыгында ондоп-түзөөлөр пайда болот. Ошондуктан ишкана ушул ондоп-түзөөлөрдү ФОЭСке өтүү күнүнө карата бөлүштүрүлбөгөн пайдада (же, эгер бул орундуу болсо, капиталдын башка категориясында) түздөн-түз таанууга тийиш.
- 12 Ушул ФОЭС (IFRS) ФОЭС боюнча финансылык абал жөнүндө киришүү отчетунун ФОЭСТИн ар бир стандартына милдеттүү шайкеш келүү принцибинен эки өзгөчө учур категориясын белгилейт:
- (a) 14 – 17-пункттар жана В тиркемеси башка ФОЭСТИн айрым аспекттерин ретроспективдүү колдонууга тыюу салат;
 - (b) С – Е тиркемелери башка ФОЭСТердин айрым талаптарынан бошотот.

Башка ФОЭСТерде ретроспективдүү колдонуунун өзгөчө учурлары

- 13 Ушул ФОЭС башка ФОЭСТердин айрым аспекттерин ретроспективдүү колдонууга тыюу салат. Бул өзгөчө учурлар 14-17-пункттарда жана В тиркемесинде баяндалган.

Эсептик баалоолор

- 14 **ФОЭСке өтүү күнүнө карата Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттарына (ФОЭС) ылайык ишкананын эсептик баалоолору мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык ошол эле күнгө карата жасалган эсептик баалоолорго дал келиши керек (эсеп саясаттарында айырманы чагылдырган ондоп-түзөөлөрдөн кийин), эгер ушундай эсептик баалоолордун жаңылыш болгондугун объективдүү күбөлөндүрүү болбосо.**
- 15 Ишкана ФОЭСке өткөн күндөн кийин мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык жасалган эсептик баалоолор жөнүндөгү маалыматты ала алат. 14-пунктка ылайык

ишкана ушул маалыматты алууну «Отчеттук мезгилден кийинки окуялар» ФОЭС (IAS) 10го ылайык отчеттук мезгилден кийинки ондоп-түзөлбөгөн окуялар сыяктуу эске алышы керек. Мисалы, ишкананын ФОЭСке өтүү күнү - 20X4-ж. 1-январы жана 20X4-ж. 15-июлуна карата жаңы маалымат 20X3-ж. 31-декабрына карата мурдатан колдонулуп келген БЭЖПга (ГААР) ылайык жасалган эсептик баалоону кайра карап чыгууну талап кылат. Ишкана ушул жаңы маалыматты ФОЭС боюнча финансылык абалы жөнүндө өзүнүн киришүү отчетунда чагылдырбашы керек (эсептик баалоолор эсеп саясаттарындагы айырмаларды ондоп-түзөөгө муктаж болгон же эсептик баалоолордун жаңылыш болгондугу объективдүү күбөлөндүрүлгөн учурларды кошпогондо). Мунун ордуна ишкана ушул жаңы маалыматты 20X4-ж. 31-декабрында аяктаган жыл үчүн пайдалар жана зыяндар жөнүндө өзүнүн отчетунда (же эгер орундуу болсо, башка жыйынды киреше катарында) чагылдырууга тийиш.

- 16 Ишканага мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (ГААР) ылайык ФОЭСке өтүү күнүнө карата талап кылынбаган, ошол күнгө карата ФОЭСке ылайык эсептик баалоолорду жүргүзүү талап кылынышы мүмкүн. ФОЭС (IAS) 10го шайкештикке жетишүү үчүн ушул эсептик баалоолор Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттарына (ФОЭС) ылайык Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттарына (ФОЭС) өтүү күнүндө болгон шарттарды чагылдырышы керек. Тактап айтканда ФОЭСке өтүү күнүнө карата рыноктук бааларды, пайыздык ставкаларды же чет өлкөлүк валюталарды алмаштыруу курсун эсептик баалоолор ушул күндөгү рыноктук шарттарды чагылдырууга тийиш.
- 17 14 – 16-пункттар ФОЭС боюнча финансылык абал жөнүндө киришүү отчетуна карата колдонулат. Ошондой эле алар ФОЭС боюнча ишкананын биринчи финансылык отчеттуулугунда берилген салыштырмалуу мезгилине дагы колдонулат; бул учурда ФОЭСке өтүү күнүнө шилтемелер ушул салыштырмалуу мезгилдин аягындагы шилтемелерге алмаштырылат.

Башка ФОЭСтердин талаптарынан бошотуу

- 18 Ишкана С-Е тиркемелеринде камтылган бир же бир нече бошотууларды колдонууну тандай алат. Ишкана бул бошотууларды башка беренелерге окшош колдонбошу керек.
- 19 [Алып салынган]

Маалыматты берүү жана ачып көрсөтүү

- 20 Ушул ФОЭС башка ФОЭСтердин маалыматты берүү жана ачып көрсөтүү талаптарынан бошотууларды карабайт.

Салыштырмалуу маалымат

- 21 ФОЭС боюнча даярдалган ишкананын биринчи финансылык отчеттуулугу эң аз дегенде финансылык абал жөнүндө үч отчетту, пайдалар, зыяндар жана башка жалпы финансылык жыйынтыктын компоненттери жөнүндө эки отчетту, пайдалар жана зыяндар жөнүндө эки отчетту (эгер мындай өзүнчө берилсе), акча каражаттарынын агымдары жөнүндөгү эки отчетту, өздүк капиталдагы өзгөрүүлөр жөнүндөгү эки отчетту жана тийиштүү эскертүүлөрдү, анын ичинен бардык берилген отчеттор үчүн салыштырмалуу маалыматты камтышы керек.

ФОЭСтин талаптарын канааттандырбаган салыштырмалуу маалымат жана өткөн мезгилдер үчүн жалпыланган маалыматтар

- 22 Айрым ишканалар ФОЭСке ылайык толук салыштырмалуу маалымат берилген биринчи мезгилден кийинки мезгил үчүн тандалган маалыматтардын жыйындысын беришет. Ушул стандарт мындай үзүндүлөрдүн таануу жана баалоо боюнча Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттарынын (ФОЭС) талаптарына ылайык келишин талап кылбайт. Ошондой эле айрым ишканалар ФОЭС (IAS) 1де талап кылынган сатыштырмалуу маалыматтагыдай эле, мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык салыштырмалуу маалымат беришет. БЭЖПке(GAAP) ылайык үзүндүлөрдү же салыштырмалуу маалыматты камтыган бардык финансылык отчеттуулукта ишкана төмөнкүлөргө тийиш:
- (a) мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык берилген, Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттарына (ФОЭС) ылайык эмес даярдалган маалыматты так бөлүп көрсөтүүгө; жана
 - (b) Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттарына (ФОЭС) ылайык жасалуучу негизги оңдоп-түзөөлөрдүн мүнөзүн ачып көрсөтүүгө. Ишканага ушундай оңдоп-түзөөлөрдү сандык баалоону аныктоонун кереги жок.

Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттарына өтүүгө карата түшүндүрмөлөр

- 23 **Ишкана мурдатан колдонулуп келген БЭЖПтен (GAAP) ФОЭСке өтүү анын финансылык абалына, ишмердүүлүгүнүн финансылык натыйжалуулугуна жана акча каражаттарынын кыймылына кандай таасир бергендигин түшүндүрүүгө тийиш.**
- 23A 4А-пунктунда баяндалгандай, мурунку мезгилде ФОЭСти колдонгон ишкана төмөнкүдөй маалыматты ачып көрсөтүүгө тийиш:
- (a) ал ФОЭСти колдонууну токтоткон себепти;
 - (b) ал ФОЭСти кайра колдоно баштаган себепти.
- 23B Эгер ишкана 4А-пунктуна ылайык аракеттенип, ФОЭС (IFRS) 1ди колдонбоону чечсе, анда мындай уюм, ФОЭСти колдонууну үзгүлтүккө учуратпагандай, ФОЭСти колдонууну чечкен себептерди түшүндүрүүгө тийиш.

Салыштырып текшерүүлөр

- 24 23-пунктка ылайык келүү үчүн ФОЭС боюнча ишкананын биринчи финансылык отчеттуулугу төмөнкүлөрдү камтышы керек:
- (a) отчетто мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык чагылдырылган капиталды ФОЭСке ылайык капитал менен, төмөнкүдөй эки күнгө карата салыштырып текшерүүнү:
 - (i) ФОЭСке өтүү күнүнө; жана
 - (ii) мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык ишкананын акыркы жылдык финансылык отчеттуулугунда берилген акыркы мезгилдин аяктаган күнүнө;
 - (b) эң акыркы мезгил үчүн ФОЭС боюнча жыйынды кирешени ишкананын эң акыркы жылдык финансылык отчеттуулугу менен салыштырып текшерүүнү. Мындай салыштырып текшерүү үчүн баштапкы нокоту ошол эле мезгил үчүн мурдатан

колдонулуп келген БЭЖПке (ГААР) ылайык жалпы киреше болушу керек же, эгер ишкана ушул көрсөткүчтү чагылдырбаса, мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (ГААР) ылайык пайда же зыян болушу керек;

- (с) эгер ишкана ФОЭС боюнча финансылык абал жөнүндө киришүү отчетун даярдоодо кандайдыр бир зыяндарды биринчи тааныса же наркынын түшүүсүн калыбына келтирсе, «Активдердин наркынын түшүшү» ФОЭС (IAS) 36га ылайык талап кылынган ачып көрсөтүүлөрдү, эгер ишкана нарктын түшүшүнөн тартылган зыяндарды же анын Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттарына (ФОЭС) өтүү күнүнөн башталган мезгилде алар боюнча реверсивдүү жазууларды тааныса.
- 25 Финансылык абал жөнүндө отчетту жана жыйынды киреше жөнүндө отчетту олуттуу оңдоп-түзөөлөр пайдалануучуларга түшүнүктүү болушу үчүн 24(а) жана (b)-пункттарында талап кылынган салыштырып текшерүүлөр жетиштүү так болушу керек. Эгер ишкана акча каражаттарынын кыймылы жөнүндө отчетту мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (ГААР) ылайык берсе, анда ишкана акча каражаттарынын кыймылы жөнүндө отчеттогу олуттуу оңдоп-түзөөлөрдү дагы түшүндүрүүгө тийиш.
- 26 Эгер ишкана мурдатан колдонулуп келген БЭЖПти (ГААР) колдонууда кетирилген каталар жөнүндө билсе, 24(а) жана (b)-пункттарында талап кылынган салыштырып текшерүүлөрдө ушундай каталарды оңдоо менен эсеп саясатындагы өзгөртүүлөрдүн ортосунда айырмалоо жүргүзүлүшү керек.
- 27 ФОЭС (IAS) 8 ишкана ФОЭСТИ алгачкы колдонууга байланыштуу киргизген эсеп саясатындагы өзгөрүүлөргө колдонулбайт. Ошентип эсеп саясатындагы өзгөрүүлөргө тийиштүү ФОЭС (IAS) 8дин талаптары ФОЭСке ылайык даярдалган ишкананын биринчи финансылык отчеттуулугуна колдонулбайт.
- 27А Эгер ФОЭСке ылайык даярдалган ишкананын биринчи финансылык отчеттуулугун камтыган мезгилдин ичинде ишкана өзүнүн эсеп саясатына жана ушул стандартта камтылган бошотууларды пайдаланууга өзгөртүүлөрдү киргизсе, анда ал ФОЭС боюнча анын аралык биринчи финансылык отчеттуулугу менен 23-пунктка ылайык ФОЭС боюнча даярдалган биринчи финансылык отчеттуулугунун ортосундагы киргизилген өзгөртүүлөрдү түшүндүрүүгө тийиш, ошондой эле ал 24(а) жана (b)-пункттарына ылайык талап кылынган салыштырып текшерүүлөрдү жаңылоого тийиш.
- 28 Эгер ишкана мурунку мезгилдер үчүн финансылык отчеттуулукту бербесе, анда бул факт ФОЭС боюнча биринчи даярдалган анын финансылык отчеттуулугунда ачып көрсөтүлүүгө тийиш.

Финансылык активдерди же финансылык милдеттенмелерди аныктоо

- 29 Ишканага мурда таанылган финансылык активди D19А-пунктуна ылайык пайда же зыян аркылуу адилет нарк боюнча баалануучу финансылык актив катарында аныктоого уруксат берилет. Ишкана аныктоо күнүнө карата ушундай түрдө аныкталган финансылык активдердин адилет наркын, ошондой эле алардын классификациясын жана баланстык наркын мурунку финансылык отчеттуулукта ачып көрсөтүүгө тийиш.
- 29А Ишкана мурда таанылган финансылык милдеттенмени D19-пунктуна ылайык пайда же зыян аркылуу адилет нарк боюнча баалануучу финансылык милдеттенме катарында аныктоого уруксат берилет. Ишкана аныктоо күнүнө карата ушундай түрдө аныкталган

финансылык милдеттенмелердин адилет наркын, аларды классификациясын жана баланстык наркын мурунку финансылык отчеттуулукта ачып көрсөтүүгө тийиш.

Адилет наркты шарттуу баштапкы нарк катарында пайдалануу

30 Эгер ишкана адилет наркты ФОЭС боюнча финансылык абалы жөнүндө өзүнүн киришүү отчетунда негизги каражаттардын, инвестициялык кыймылсыз мүлктүн же материалдык эмес активдин беренелери үчүн шарттуу баштапкы нарк катарында пайдаланса (D5 жана D7-пункттарын караңыз), анда ФОЭС боюнча биринчи даярдалган ишкананын финансылык отчеттуулугу ФОЭС боюнча финансылык абал жөнүндө киришүү отчетунда ар бир өзүнчө берене боюнча төмөнкүлөрдү ачып көрсөтүүгө тийиш:

- (a) ушул адилет нарктардын суммасын; жана
- (b) мурдатан колдонулуп келген БЖЭПке (GAAP) ылайык отчетто чагылдырган баланстык нарктарды оңдоп-түзөөлөрдүн суммасын.

Туунду ишканаларга, биргелешкен ишканаларга жана ассоциацияланган ишканаларга салынган инвестициялардын шарттуу баштапкы наркын пайдалануу

31 Ушундай эле, эгер ишкана өзүнүн өзүнчө финансылык отчеттуулугунда туунду ишканаларга, биргелешкен ишканаларга жана ассоциацияланган ишканаларга салынган инвестицияларды эсепке алуу үчүн ФОЭС боюнча финансылык абал жөнүндө өзүнүн киришүү отчетунда шарттуу баштапкы наркты колдонсо (D15-пунктту караңыз), анда ФОЭС боюнча ишкананын биринчи өзүнчө финансылык отчеттуулугу төмөнкүдөй маалыматты ачып көрсөтүүгө тийиш:

- (a) шарттуу баштапкы нарк болуп мурдатан колдонулуп келген БЖЭП (GAAP) боюнча алардын баланстык наркы саналган ушундай инвестициялардын жалпы шарттуу баштапкы наркы;
- (b) шарттуу баштапкы нарк болуп алардын адилет наркы саналган ушундай инвестициялардын жалпы шарттуу баштапкы наркы; жана
- (c) мурдатан колдонулуп келген БЖЭПке (GAAP) ылайык чагылдырылган адилет наркты жалпы оңдоп-түзөөлөр.

Мунай жана газ активдеринин шарттуу баштапкы наркын пайдалануу

31A Эгер ишкана бардык мунай-газ активдерине карата D8A(b)-пунктунда ачып көрсөтүлгөн бошотууну колдонсо, ал ушул фактыны жана баланстык нарктарды мурдатан колдонулуп келген БЖЭП (GAAP) боюнча бөлүштүрүү негиздерин ачып көрсөтүшү керек.

Тарифтик жөнгө салынууга тийиш болгон операциялар үчүн шарттуу баштапкы наркты пайдалануу

31B Эгер ишкана тарифтик жөнгө салынууга тийиш болгон операциялар үчүн D8B-пунктунда камтылган бошотууну колдонсо, ал ушул фактыны, ошондой эле мурдатан колдонулуп келген БЖЭПке (GAAP) ылайык баланстык наркты аныктоо үчүн пайдаланылуучу негизди ачып көрсөтүшү керек.

Олуттуу гиперинфляциядан кийин шарттуу баштапкы наркты пайдалануу

31С Эгер ишкана олуттуу гиперинфляциянын натыйжасында адилет нарк боюнча активдерди жана милдеттенмелерди баалоону жана ФОЭС боюнча финансылык абал жөнүндө өзүнүн киришүү отчетунда ушул адилет наркты шарттуу баштапкы нарк катарында пайдаланууну тандаса (D26 - D30-пункттарын караңыз), анда ишкананын ФОЭСке ылайык даярдалган ошол биринчи финансылык отчеттуулугу, ишкана кантип жана эмне үчүн колдонуудагы валютаны пайдалангандыгы, андан кийин пайдаланбай калгандыгы жөнүндө түшүндүрмөнү ачып көрсөтүшү керек, колдонуудагы валюта төмөнкүдөй эки мүнөздөмөгө ээ:

- (a) валютадагы операциялар жана баланстар менен бардык ишканалар үчүн жеткиликтүү болбогон баалардын ишенимдүү жалпы индекси;
- (b) валюта менен туруктуу чет өлкөлүк валютанын ортосунда бири-бирин алмаштыруунун жоктугу.

Аралык финансылык отчеттуулук

32 23-пунктун талаптарын аткаруу максатында ФОЭС боюнча биринчи финансылык отчеттуулукту камтыган мезгилдин бөлүгү үчүн ФОЭС (IAS) 34кө ылайык аралык финансылык отчеттуулукту берүүдө ишкана ФОЭС (IAS) 34түн талаптарына кошумча катары төмөнкү талаптарды канааттандырууга тийиш:

- (a) Эгер ишкана түздөн-түз мурдагы финансылык жылдын салыштырылуучу аралык мезгили үчүн аралык финансылык отчеттуулукту берсе, ар бир ушундай аралык финансылык отчеттуулук төмөнкүлөрдү камтышы керек:
 - (i) ушундай салыштырылуучу аралык мезгилдин аягында мурунку БЭЖПке (GAAP) ылайык капиталды ушул күнгө карата ФОЭСке ылайык капитал менен салыштырып текшерүүнү; жана
 - (ii) ушундай салыштырмалуу аралык мезгил үчүн ФОЭСке ылайык анын жыйынды кирешесин салыштырып текшерүүнү (учурдагы жана жыл башынан тартып өсүү жыйынтыгы менен). Ушундай салыштырып текшерүү үчүн башталгыч нокоту болуп ушул мезгил үчүн мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык жыйынды киреше саналат, эгер ишкана мындай көрсөткүчтү бербесе, мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык пайда же зыян саналат.
- (b) (a) пунктунда талап кылынган салыштырып текшерүүлөргө кошумча катары, ФОЭС боюнча биринчи финансылык отчеттуулукту камтыган мезгилдин бөлүгү үчүн ФОЭС (IAS) 34кө ылайык түзүлгөн ишкананын аралык биринчи финансылык отчеттуулугу 24(a) жана (b)-пункттарында баяндалган салыштырып текшерүүлөрдү же ушул салыштырып текшерүүлөрдү камтыган кандайдыр-бир башка жарыяланган документке кайчы шилтемени камтууга тийиш.
- (c) Эгер ишкана өзүнүн эсеп саясатына жана ушул стандартта камтылган бошотууларды колдонууга өзгөртүү киргизсе, ал 23-пунктка ылайык ар бир ушундай аралык финансылык отчеттуулуктагы өзгөртүүлөрдү түшүндүрүүгө жана,

(а) жана (b) пункттарына ылайык талап кылынган салыштырып текшерүүлөрдү жаңылоого тийиш.

- 33 ФОЭС (IAS) 34тө аралык финансылык отчеттуулукту пайдалануучулар дагы эң акыркы жылдык финансылык отчеттуулукка жете алат деген божомолго негизделген минимум ачып көрсөтүүлөр талап кылынат. Бирок ФОЭС (IAS) 34тө ишканын учурдагы аралык мезгилди түшүнүү үчүн маанилүү болгон бардык окуяларды же операцияларды ачып көрсөтүүсү дагы талап кылынат. Ошентип, эгер ФОЭСти алгачкы колдонуп жаткан ишкана мурдатан коолдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык түзүлгөн өзүнүн акыркы жылдык финансылык отчеттуулугунда учурдагы аралык мезгилди түшүнүү үчүн маанилүү болгон маалыматты ачып көрсөтпөсө, анда анын аралык финансылык отчеттуулугу ушул маалыматты ачып көрсөтүшү керек же аны камтыган башка жарыяланган документке кайчылаш шилтемени киргизиши керек.

Күчүнө кирүү күнү

- 34 Эгер ишканын ФОЭС боюнча биринчи даярдалган финансылык отчеттуулугу 2009-жылдын 1-июлунан же ушул күндөн кийин башталган мезгил үчүн түзүлсө, ишкана ушул ФОЭСти колдонууга тийиш. Алда канча эрте колдонууга уруксат берилет.
- 35 Ишкана 2009-жылдын 1-июлунан же ушул күндөн кийин башталган жылдык мезгилдерге карата D1(n) жана D23-пункттарында камтылган түзөтүүлөрдү колдонушу керек. Эгер ишкана «*Зайымдар боюнча чыгымдар*» ФОЭС (IAS) 23тү (2007-ж. кайра каралган) алда канча эрте мезгилге карата колдонсо, анда ушул түзөтүүлөр ушундай алда канча эрте мезгилге карата колдонулууга тийиш.
- 36 «*Бизнести бириктирүү*» ФОЭС (IFRS) 3 (2008-ж. редакциясында) 19, C1 жана C4(f) жана (g)-пункттарына түзөтүүлөрдү киргизди. Эгер ишкана ФОЭС (IFRS) 3тү (2008-ж. Кайра каралган) алда канча эрте мезгилге колдонсо, анда аталган түзөтүүлөрдү ушундай алда канча эрте мезгилге карата колдонуу керек.
- 37 «*Бириктирилген жана өзүнчө финансылык отчеттуулук*» ФОЭС (IAS) 27 (2008-ж. редакциясында) B1 жана B7-пункттарына түзөтүүлөрдү киргизди. Эгер ишкана ФОЭС (IAS) 27ни (2008-ж. түзөтүүлөрү менен) алда канча эрте мезгилге колдонсо, анда аталган түзөтүүлөрдү ушундай алда канча эрте мезгилге карата колдонуу керек.
- 38 2008-жылдын майында чыккан *Туунду ишканага, биргелешип контролдогон ишканага же ассоциацияланган ишканага салынган инвестициялардын наркы* (ФОЭС (IFRS) 1ге жана ФОЭС (IAS) 27ге түзөтүүлөр) 31, D1(g), D14 жана D15-пункттарды толуктады. Ишкана ушул пункттарды 2009-жылдын 1-июлунан же ушул күндөн кийин башталган жылдык мезгилдерге карата колдонууга тийиш. Мөөнөтүнөн мурда колдонууга уруксат берилет. Эгер ишкана ушул пункттарды алда канча эрте мезгилге карата колдонсо, анда ишкана бул фактыны ачып көрсөтүүгө тийиш.
- 39 2008-жылдын майында чыккан «*ФОЭСтерди жакшыртуу*» басылмасы B7-пунктка түзөтүүлөрдү киргизди. Ишкана ушул түзөтүүлөрдү 2009-жылдын 1-июлунан же ушул күндөн кийин башталган жылдык мезгилдерге карата колдонууга тийиш. Эгер ишкана ФОЭС (IAS) 27ни (2008-ж. редакциясында) алда канча эрте мезгилге колдонуп жатса, анда аталган түзөтүүлөрдү ушундай алда канча эрте мезгилге карата колдонуу керек.

- 39A 2009-жылдын июлунда чыккан «*ФОЭСтин алгачкы колдонуп жаткан ишканалар үчүн кошумча бошотуулар*» (ФОЭС (IFRS) 1ге түзөтүүлөр) басылмасы 31А, D8А, D9А жана D21А-пункттарын кошту жана D1(c), (d) жана (l)-пункттарына түзөтүүлөрдү киргизди. Ишкана ушул түзөтүүлөрдү 2009-жылдын 1-июлунан же ушул күндөн кийин башталган жылдык мезгилдерге карата колдонууга тийиш. Мөөнөтүнөн мурда колдонууга уруксат берилет. Эгер ишкана аталган түзөтүүлөрдү алда канча эрте мезгилге карата колдонсо, анда ал бул фактыны ачып көрсөтүүгө тийиш.
- 39B [Алып салынган]
- 39C «*Финансылык милдеттенмелерди үлүштүк инструменттер менен төлөө*» ЭФОТК (IFRIC) 19дун түшүндүрмөсү D25-пунктту кошту. Ишкана ушул түзөтүүнү ЭФОТК (IFRIC) 19 түшүндүрмөсүн колдонууда пайдаланышы керек.
- 39D [Алып салынган]
- 39E 2010-жылдын майында чыккан «*ФОЭСтерди жакшыртуу*» басылмасы 27А, 31В жана D8В-пункттарын кошту жана 27, 32, D1 (c) жана D8-пункттарына түзөтүүлөрдү киргизди. Ишкана ушул түзөтүүлөрдү 2011-жылдын 1-январынан же ушул күндөн кийин башталган жылдык мезгилдерге карата колдонушу керек. Мөөнөтүнөн мурда колдонууга уруксат берилет. Эгер ишкана ушул пункттарды алда канча эрте мезгилге карата колдонсо, анда ишкана бул фактыны ачып көрсөтүүгө тийиш. ФОЭС (IFRS) 1 күчүнө кирген күнгө чейинки мезгилдерге карата ФОЭС (IFRS) 1ди колдонгон же ФОЭС (IFRS) 1ди мурунку мезгилде колдонгон ишканаларга D8-пунктундагы түзөтүүлөрдү аталган түзөтүү күчүнө кирген биринчи отчеттук жылы ретроспективдүү колдонууга уруксат берилет. D8-пунктун ретроспективүү колдонгон ишкана ушул фактыны ачып көрсөтүүгө тийиш.
- 39F [Алып салынган]
- 39G [Алып салынган]
- 39H 2010-жылдын декабрында чыккан “*Олуттуу гиперинфляция жана ФОЭСтин алгачкы колдонуп жаткан ишканалар үчүн бекитилген күндөрдү жокко чыгаруу*” (ФОЭС (IFRS) 1ге түзөтүүлөр) документи менен B2, D1 жана D20-пункттарына түзөтүүлөр киргизилген жана 31С жана D26 - D30-пункттары кошулган. Ишкана ушул түзөтүүлөрдү 2011-жылдын 1-июлунда же ушул күндөн кийин башталган жылдык мезгилдерге карата колдонууга тийиш. Мөөнөтүнөн мурда колдонууга жол берилет.
- 39I 2011-жылдын майында чыккан «*Бириктирилген финансылык отчеттуулук*» ФОЭС (IFRS) 10 жана «*Биргелешкен ишкердик*» ФОЭС (IFRS)11 31, B7, C1, D1, D14 жана D15-пункттарга түзөтүүлөрдү киргизди жана D31-пунктун кошту. Ишкана ФОЭС (IFRS) 10ду жана ФОЭС (IFRS) 11ди колдонууда ушул түзөтүүлөрдү колдонууга тийиш.
- 39J 2011-жылдын майында чыккан «*Адилет наркты баалоо*» ФОЭС (IFRS) 13 19-пунктту алып салды, А тиркемесиндеги адилет нарктын аныктамасына өзгөртүү киргизди, ошондой эле D15 жана D20-пункттарына түзөтүүлөрдү киргизди. Ишкана ФОЭС (IFRS) 13тү колдонууда ушул түзөтүүлөрдү колдонууга тийиш.
- 39K 2011-жылдын июнунда чыккан «*Башка жыйынды кирешенин беренелерин көрсөтүү*» документи (ФОЭС (IAS) 1ге түзөтүүлөр) 21-пунктка түзөтүү киргизди. Ишкана 2011-жылдын июнунда киргизилген түзөтүүлөрдү эске алуу менен ФОЭС (IAS) 1ди колдонууда ушул түзөтүүлөрдү колдонууга тийиш.

- 39L *«Кызматкерлердин сыйакылары»* ФОЭС (IAS) 19 (2011-жылдын июнунда киргизилген түзөтүүлөрдү эске алуу менен) D1-пунктуна түзөтүү киргизди, D10 жана D11-пункттарын алып салды. Ишкана ушул түзөтүүлөрдү ФОЭС (IAS) 19 (2011-жылдын июнунда киргизилген түзөтүүлөрдү эске алуу менен) менен бирге колдонушу керек.
- 39M *«Ачык ыкма менен иштетилүүчү кен чыккан жерди эксплуатациялоо этабында кен ачуу иштерине кеткен чыгымдар»* ЭФОТК (IFRIC) 20 түшүндүрмөсү менен D32-пункту кошулган жана D1-пункту өзгөртүлгөн. Эгер ишкана ЭФОТК (IFRIC) 20 түшүндүрмөсүн колдонсо, ушул түзөтүүлөрдү колдонууга тийиш.
- 39N 2012-жылдын мартында чыккан *«Мамлекет тарабынан берилген зайымдар»* документи (ФОЭС (IFRS) 1ге түзөтүүлөр) B1(f) жана B10 - B12- пункттарын кошту. Ишкана ушул пункттарды 2013-жылдын 1-январынан же ушул күндөн кийин башталган жылдык мезгилдер үчүн колдонушу керек. Мөөнөтүнөн мурда колдонууга уруксат берилет.
- 39O B10 жана B11-пунктары ФОЭС (IFRS) 9га шилтемелерди камтыйт. Эгер ишкана ушул ФОЭСти колдонсо, бирок ФОЭС (IFRS) 9ду колдоно элек болсо, B10 жана B11-пунктарындагы ФОЭС (IFRS) 9га шилтемелер *«Финансылык инструменттер: таануу жана баалоо»* ФОЭС (IAS) 39га шилтемелер катарында каралат.
- 39P 2012-жылдын майында чыккан *«Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттарын жыл сайын жакшыртуу, 2009 – 2011-жж. аралыгы»* документи 4A - 4B жана 23A - 23B-пункттарын кошту. Ишкана ушул өзгөртүүлөрдү *«Эсеп саясаты, бухгалтердик баалоолордогу өзгөртүүлөр жана каталар»* ФОЭС (IAS) 8ге ылайык 2013-жылдын 1-январынан же ушул күндөн кийин башталган жылдык мезгилдер үчүн ретроспективдүү колдонушу керек. Мөөнөтүнөн мурда колдонууга уруксат берилет. Эгер ишкана ушул түзөтүүнү алда канча эрте мезгил үчүн колдонсо, ал ушул фактыны ачып көрсөтүүгө тийиш.
- 39Q 2012-жылдын майында чыккан *«Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттарын жыл сайын жакшыртуу, 2009 – 2011-жж. аралыгы»* документи D23-пунктуна өзгөртүүлөрдү киргизди. Ишкана ушул өзгөртүүлөрдү *«Эсеп саясаты, бухгалтердик баалоолордогу өзгөртүүлөр жана каталар»* ФОЭС (IAS) 8ге ылайык 2013-жылдын 1-январынан же ушул күндөн кийин башталган жылдык мезгилдер үчүн ретроспективдүү колдонушу керек. Мөөнөтүнөн мурда колдонууга уруксат берилет. Эгер ишкана ушул түзөтүүнү алда канча эрте мезгил үчүн колдонсо, ал ушул фактыны ачып көрсөтүүгө тийиш.
- 39R 2012-жылдын майында чыккан *«Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттарын жыл сайын жакшыртуу, 2009 – 2011-жж. аралыгы»* документи 21-пунктка өзгөртүүлөрдү киргизди. Ишкана ушул түзөтүүнү *«Эсеп саясаты, бухгалтердик баалоолордогу өзгөртүүлөр жана каталар»* ФОЭС (IAS) 8ге ылайык 2013-жылдын 1-январынан же ушул күндөн кийин башталган жылдык мезгилдер үчүн ретроспективдүү колдонушу керек. Мөөнөтүнөн мурда колдонууга уруксат берилет. Эгер ишкана ушул түзөтүүнү алда канча эрте мезгил үчүн колдонсо, ал ушул фактыны ачып көрсөтүүгө тийиш.
- 39S 2012-жылдын июнунда чыккан *«Бириктирилген финансылык отчеттуулук, биргелешкен ишкердик жана башка ишканаларга катышуу жөнүндөгү маалыматты ачып көрсөтүү: Өткөөл жоболор боюнча колдонмо (ФОЭС (IFRS) 10го, ФОЭС (IFRS) 11ге жана ФОЭС (IFRS) 12ге түзөтүүлөр)»* документи D31-пунктуна өзгөртүү киргизди. Ишкана ФОЭС (IFRS) 11ди (2012-жылдын июнунда киргизилген түзөтүүлөрдү эске алуу менен) колдонууда ушул түзөтүүнү колдонушу керек).

- 39T 2012-жылдын октябрында чыккан «*Инвестициялык ишканалар (ФОЭС (IFRS) 10го, ФОЭС (IFRS) 12ге жана ФОЭС (IFRS) 27ге түзөтүүлөр)*» документи D16, D17-пункттарына жана С тиркемесине өзгөртүү киргизди. Ишкана ушул түзөтүүлөрдү 2014-жылдын 1-январынан же ушул күндөн кийин башталган жылдык мезгилдер үчүн колдонушу керек. «*Инвестициялык ишканалар*» документин мөөнөтүнөн мурда колдонууга уруксат берилет. Эгер ишкана ушул түзөтүүнү мөөнөтүнөн мурда колдонсо, ал «*Инвестициялык ишканалар*» документинен бардык түзөтүүлөрдү бир эле убакта колдонууга тийиш.
- 39U [Алып салынган]
- 39V 2014-жылдын январында чыккан «*Кийинкиге калтырылган тарифтик айырмалардын эсеби*» ФОЭС (IFRS) 14 аркылуу D8B-пунктуна өзгөртүү киргизилди. Ишкана ушул түзөтүүнү 2016-жылдын 1-январынан же ушул күндөн кийин башталган жылдык мезгилдерге карата колдонушу керек. Мөөнөтүнөн мурда колдонууга уруксат берилет. Эгер ишкана ФОЭС (IFRS) 14тү алда канча эрте мезгилге карата колдонсо, ушул түзөтүү ушундай алда канча эрте мезгилге карата колдонулууга тийиш.
- 39W 2014-жылдын майында чыккан «*Биргелешкен операцияларга катышуу үлүштөрүн сатып алуулардын эсеби (ФОЭС (IFRS) 11ге түзөтүүлөр)*» документи C5-пунктуна өзгөртүү киргизди. Ишкана ушул түзөтүүнү 2016-жылдын 1-январынан же ушул күндөн кийин башталган жылдык мезгилдерде колдонушу керек. Эгер ишкана «*Биргелешкен операцияларга катышуу үлүштөрүн сатып алуулардын эсеби (ФОЭС (IFRS) 11ге түзөтүүлөр)*» документинен ФОЭС (IFRS) 11ге тийиштүү түзөтүүлөрдү алда канча эрте мезгилге карата колдонсо, C5-пунктуна түзөтүү ушундай алда канча эрте мезгилде колдонулууга тийиш.
- 39X 2014-жылдын майында чыккан “*Сатып алуучулар менен келишимдер боюнча түшкөн киреше*” ФОЭС (IFRS) 15 D1-пунктуна өзгөртүү киргизди, D24-пунктун жана ага тиешелүү аталышты алып салды жана D34 - D35-пункттарын жана аларга тиешелүү аталыштарды кошту. Ишкана ушул өзгөртүүлөрдү ФОЭС (IFRS) 15ти колдонуу менен бир учурда колдонууга тийиш.
- 39Y 2014-жылдын июлунда чыккан “*Финансылык инструменттер*” ФОЭС (IFRS) 9 тарабынан 29, B1 - B6, D1, D14, D15, D19 жана D20-пункттарына өзгөртүүлөр киргизилди, 39B, 39G жана 39U-пункттары алып салынды жана 29A, B8 - B8G, B9, D19A - D19C, D33, E1 жана E2-пункттары кошулду. Ишкана ушул түзөтүүлөрдү ФОЭС (IFRS) 9ду колдонуу менен бир учурда колдонууга тийиш.
- 39Z 2014-жылдын августунда чыккан «*Өзүнчө финансылык отчеттуулукка үлүштүк катышуу методу (ФОЭС (IAS) 27ге түзөтүүлөр)*» документи D14-пунктуна өзгөртүү киргизди жана D15A-пунктун кошту. Ишкана ушул түзөтүүлөрдү 2016-жылдын 1-январынан же ушул күндөн кийин башталган жылдык мезгилдерге карата колдонушу керек. Мөөнөтүнөн мурда колдонууга уруксат берилет. Эгер ишкана ушул түзөтүүлөрдү алда канча эрте мезгилге карата колдонсо, ал ушул фактыны ачып көрсөтүшү керек.
- 39AA [Алып салынган]
- 39AB 2016-жылдын январында чыккан «*Ижара*» ФОЭС (IFRS) 16 30, C4, D1, D7, D8B жана D9-пункттарына түзөтүүлөрдү киргизди, D9A-пункту алып салынды жана D9B – D9E-пункттары кошулду. Ишкана ФОЭС (IFRS) 16ны колдонууда ушул түзөтүүлөрдү колдонушу керек.

- 39AC *«Чет өлкөлүк валютадагы операциялар жана алдын ала төлөө»* ЭФОТК (IFRIC) 22 түшүндүрмөсү D36-пунктун кошту жана D1-пунктуна түзөтүү киргизди. Ишкана ЭФОТК (IFRIC) 22ни колдонууда ушул түзөтүүнү колдонушу керек.
- 39AD 2016-жылдын декабрында чыккан *“ФОЭС стандарттарын жыл сайын жаакшыртуу, 2014–2016-жж. аралыгы”* 39L жана 39T- пункттарына өзгөртүү киргизди жана 39D, 39F, 39AA жана E3 – E7-пункттарын алып салды. Ишкана ушул түзөтүүлөрдү 2018-жылдын 1-январынан же ушул күндөн кийин башталган жылдык мезгилдер үчүн колдонушу керек.
- 39AE *[Ушул пункт күчүнө кире элек түзөтүүлөргө тийиштүү, ошондуктан бул басылмага киргизилген жок.]*
- 39AF *«Пайда салыгын эсептөө эрежелерине карата айкын эместик»* ЭФОТК (IFRIC) 23 түшүндүрмөсү E8-пунктту кошту. Ишкана ЭФОТК (IFRIC) 23тү колдонууда ушул түзөтүүнү колдонушу керек.

ФОЭС (IFRS) 1ди (2003-жылы чыккан) жокко чыгаруу

- 40 Ушул ФОЭС ФОЭС (IFRS) 1ди (2003-жылы чыккан, 2008-жылдын майында киргизилген түзөтүүлөрү менен) алмаштырат.

А тиркемеси

Терминдердин аныктамасы

Бул тиркеме ушул ФОЭСтин ажыралгыс бөлүгү болуп саналат.

ФОЭСке өтүү күнү	ФОЭСтерге ылайык ишкана ФОЭС боюнча өзүнүн биринчи финансылык отчеттуулугунда толук салыштырмалуу маалыматты берген эң эрте мезгилдин башталышы.
Шарттуу баштапкы нарк	Көрсөтүлгөн күнгө карата баштапкы нарк же амортизацияланган нарк үчүн алмаштыруу катарында пайдаланылуучу сумма. Кийинки амортизацияны чегерүүдө ишкана көрсөтүлгөн күнгө карата активди же милдеттенмени алгач тааныгандыгын жана анын баштапкы наркы шарттуу баштапкы наркка барабар болгондугун болжолдойт.
Адилет нарк	Баалоо күнүнө карата рыноктун катышуучуларынын ортосунда демейки операцияны жүргүзүү учурунда активди сатууда алына турган же милдеттенмени өткөрүп берүүдө <i>төлөнө турган баа</i> . (ФОЭС (IFRS) 13тү караңыз).
ФОЭС боюнча биринчи финансылык отчеттуулук	Биринчи жылдык финансылык отчеттуулук, анда ишкана ФОЭСке шайкештик жөнүндө так жана шартсыз билдирүү аркылуу Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандартын (ФОЭС) колдонот.
ФОЭС боюнча биринчи отчеттук мезгил	Ишкананын ФОЭС боюнча биринчи финансылык отчеттуулугунда камтылган ФОЭС боюнча соңку отчеттук мезгил.
ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана	ФОЭС боюнча өзүнүн биринчи финансылык отчеттуулугун берип жаткан ишкана.
Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттары (ФОЭС)	Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттары боюнча кеңеш (ФОЭС боюнча кеңеш) тарабынан чыгарылган стандарттар жана түшүндүрмөлөр. Алар төмөнкүлөрдөн турат: <ul style="list-style-type: none"> (a) Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттарынан (IFRS); (b) Финансылык отчеттуулуктун эл аралык стандарттарынан (IAS); жана (c) ЭФОТК (IFRIC) түшүндүрмөлөрүнөн; жана (d) ТТК (SIC) түшүндүрмөлөрүнөн.¹
ФОЭС боюнча финансылык абал жөнүндө киришүү отчету	ФОЭСке өтүү күнүнө карата ишкананын финансылык абалы жөнүндө отчет.
Мурдатан колдонулуп келген БЭЖП (Бухгалтердик эсептин жалпы кабыл алынган принциптери)	ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана түздөн-түз ФОЭСке өтүүнүн алдында пайдаланган бухгалтердик эсептин принциптери жана эрежелери.

¹ 2010-жылы ФОЭС Фондунун кайра каралган Уставына ылайык аталышына өзгөртүү киргизилгенден кийин ФОЭСтин аныктамасы өзгөртүлгөн.

В тиркемеси

Башка ФОЭСтерде ретроспективдүү колдонуунун өзгөчө учурлары

Бул тиркеме ушул ФОЭСтин ажыралгыс бөлүгү болуп саналат.

- B1** Ишкана төмөнкүдөй өзгөчө учурларды колдонууга тийиш:
- (a) финансылык активдерди жана финансылык милдеттенмелерди таанууну токтотуу (B2 жана B3-пункттар);
 - (b) хеджирлөөнү эсепке алуу (B4 - B6-пункттар);
 - (c) кармоочулардын контролдонбоочу үлүштөрү (B7-пункт);
 - (d) финансылык активдердин классификациясы жана баалоо (B8 – B8C-пункттар);
 - (e) финансылык активдердин наркынын түшүүсү (B8D – B8G-пункттар);
 - (f) камтылган туунду инструменттер инструменттер (B9-пункт); жана
 - (g) мамлекет тарабынан берилген зайымдар (B10 - B12-пункттар).

Финансылык активдерди жана финансылык милдеттенмелерди таанууну токтотуу

- B2** B3-пунктунда уруксат берилген учурларды кошпогондо, ФОЭСти алгачкы колдонуп жаткан ишкана ФОЭС (IFRS) 9да камтылган таанууну токтотуу боюнча талаптарды ФОЭСке өтүү күнүнө же андан кийинки күнгө карата жүргүзүлгөн операцияларга перспективдүү колдонууга тийиш. Мисалы, эгер ФОЭСти алгачкы колдонуп жаткан ишкана ФОЭСке өтүү күнүнө чейин жүргүзүлгөн операциялардын натыйжасында өзүнүн мурдатан колдонулуп келген БЭЖПине (GAAP) ылайык туунду инструменттер болуп саналбаган финансылык активдерди же финансылык милдеттенмелерди колдонууну токтотсо, анда ал ФОЭСке ылайык ушул активдерди жана милдеттенмелерди тааныбашы керек (буга алар кийинки операциялардын же окуялардын натыйжасында таануу критерийлерине ылайык келген учурлар кирбейт).
- B3** B2-пунктунун жоболоруна каршы ишкана ФОЭС (IFRS) 9да камтылган таанууну токтотуу боюнча талаптарды, мурунку операциялардын натыйжасында таануу токтотулган финансылык активдерге жана финансылык милдеттерге ФОЭС (IFRS) 9ду колдонуу үчүн зарыл маалымат ушул операцияларды алгачкы эсептөөдө алынган шартта, ишкана тандоо жасаган күндөн тартып ретроспективдүү колдоно алат.

Хеджирлөөнү эсепке алуу

- B4** ФОЭС (IFRS) 9дун талаптарына ылайык ФОЭСке өтүү күнүнө карата ишкана төмөнкүлөргө тийиш:
- (a) бардык туунду инструменттерди адилет нарк боюнча баалоого; жана
 - (b) мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык активдер же милдеттенмелер катарында эске алынган туунду инструменттер боюнча пайда болуучу бардык кийинкиге калтырылган пайдаларды жана зыяндарды алып салууга.

- В5 Ишкана ФОЭС боюнча финансылык абалы жөнүндө өзүнүн киришүү отчетунда ФОЭС (IFRS) 9га ылайык хеджирлөөнү эсепке алуу талаптарын канааттандырбаган хеджирлөө катышын көрсөтпөшү керек (мисалы хеджирлөө инструменти болуп өз алдынча чыгарылган опцион же таза чыгарылган опцион саналган; же болбосо хеджирлөө объекти болуп валюталык тобокелдикке караганда башка тобокелдикке карата акча каражаттарынын агымдарын хеджирлөө алкагында нетто-позиция саналган көптөгөн хеджирлөө катыштары). Бирок, эгер ишкана мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык нетто-позицияны хеджирленүүчү объект катарында аныктаса, анда ал ушул нетто-позициянын алкагындагы өзүнчө беренени же нетто-позицияны, эгер бул ФОЭС (IFRS) 9дун 6.6.1-пунктундагы талаптарга жооп берсе, ФОЭСке ылайык хеджирленген объект катарында, ал муну ФОЭСке өтүү күнүнөн кечиктирбей жасаган шартта аныктай алат.
- В6 Эгер ФОЭСке өтүү күнүнө чейин ишкана операцияны хеджирлөө катарында аныктаса, бирок бул хеджирлөө ФОЭС (IFRS) 9да камтылган хеджирлөөнү эсепке алуу шарттарын канааттандырбаса, анда ишкана хеджирлөөнү эсепке алууну токтотуу үчүн ФОЭС (IFRS) 9дун 6.5.6 жана 6.5.7-пункттарын колдонушу керек. ФОЭСке өтүү күнүнө чейин демилгеленген операциялар хеджирлөө катарында ретроспективдүү аныкталууга тийиш эмес.

Катышуунун контролдонбоочу үлүштөрү

- В7 ФОЭСти алгачкы колдонуп жаткан ишкана ФОЭСке өтүү күнүнөн тартып ФОЭСтин төмөнкүдөй талаптарын перспективдүү колдонууга тийиш:
- (а) эгер бул контролдонбоочу үлүштөрдүн терс балансына алып келген күндө да, жыйынды киреше башкы ишкананын менчик ээлерине жана контролдонбоочу үлүштөргө тийиштүү экендиги жөнүндө В94-пункттун талабын;
 - (б) контролду жоготууга алып келбеген, башкы ишкананын туунду ишканага катышуу үлүшүндөгү өзгөрүүлөрдү эсепке алуу жөнүндө 23 жана В93-пункттардын талабын; жана
 - (с) В97 - В99-пункттардын туунду ишкананын үстүнөн контролду жоготууну эсепке алуу жөнүндөгү талабын жана «*Сатууга арналган узак мөөнөттүү активдер жана токтотулган ишмердүүлүк*» ФОЭС (IFRS) 5тин 8А-пунктунун тийиштүү талаптарын.

Бирок, эгер ФОЭСти алгачкы колдонуп жаткан ишкана ФОЭС (IFRS) 3тү бизнести бириктирүүгө ретроспективдүү колдонуу жөнүндө чечим кабыл алса, анда ал ушул ФОЭСтин С1-пунктуна ылайык ФОЭС (IFRS) 10ду колдонууга тийиш.

Финансылык активдердин классификациясы жана баалоо

- В8 Ишкана ФОЭСке өтүү күнүндө болгон фактылардын жана жагдайлардын негизинде финансылык актив ФОЭС (IFRS) 9дун 4.1.2-пунктунун талаптарына же ФОЭС (IFRS) 9дун 4.1.2А-пунктунун талаптарына жооп берерин же жоктугун баалоого тийиш.
- В8А Эгер ФОЭСке өтүү күнүндө болгон фактылардын жана жагдайлардын негизинде ФОЭС (IFRS) 9дун В4.1.9В – В4.1.9D-пункттарына ылайык акчанын убакыт ичиндеги наркынын модификацияланган элементин баалоо мүмкүн болбосо, ишкана ФОЭС (IFRS) 9дун В4.1.9В – В4.1.9D-пункттарындагы акчанын убакыт ичиндеги наркынын элементин өзгөртүүгө байланышкан талаптарды эске албастан, ФОЭСке өтүү күнүндө болгон

фактылардын жана жагдайлардын негизинде келишим менен каралган ушул финансылык актив боюнча акча каражаттарынын агымдарынын мүнөздөмөлөрүн баалашы керек. (Мындай учурда ишкана ФОЭС (IFRS) 7нин 42R-пунктун дагы колдонууга тийиш, бирок «ФОЭС 9дун 7.2.4-пунктуна» шилтемелерди ушул пунктту билдирет деп түшүнүү керек, ал эми «финансылык активди баштапкы таанууга» шилтемелерди «ФОЭСке өтүү күнүнө карата» деп окуу керек).

- B8B** Эгер ФОЭСке өтүү күнүндө болгон фактылардын жана жагдайлардын негизинде ФОЭС (IFRS) 9дун B4.1.12 (с)-пунктуна ылайык мөөнөтүнөн мурда төлөө функциясынын адилет наркы анча маанилүү эместигин баалоо практикада мүмкүн эмес болсо, ишкана ФОЭС (IFRS) 9дун B4.1.12 (с)-пунктундагы мөөнөтүнөн мурда төлөө шарттары үчүн өзгөчө учурду эске албастан, ФОЭСке өтүү күнүндө болгон фактылардын жана жагдайлардын негизинде келишим менен каралган ушул финансылык актив боюнча акча каражаттарынын агымдарынын мүнөздөмөлөрүн баалашы керек. (Мындай учурда ишкана ФОЭС (IFRS) 7нин 42S- пунктундагы колдонууга тийиш, бирок «ФОЭС 9дун 7.2.5-пунктуна» шилтемелерди ушул пункт билдирет деп түшүнүү керек, ал эми «финансылык активди баштапкы таанууга» шилтемелерди «ФОЭСке өтүү күнүнө карата» деп түшүнүү керек).
- B8C** Эгер ишкана үчүн ФОЭС (IFRS) 9да натыйжалуу пайыздык ставка методун ретроспективдүү колдонуу практикада мүмкүн эмес болсо (ФОЭС (IAS) 8деги аныктамага ылайык), анда ФОЭСке өтүү күнүнө карата финансылык активдин же финансылык милдеттенменин адилет наркы ФОЭСке өтүү күнүнө карата ушундай финансылык активдин жаңы дүң баланстык наркы болууга же ушундай финансылык милдеттенменин жаңы амортизацияланган наркы болууга тийиш.

Финансылык активдердин наркынын түшүшү

- B8D** Ишкана ФОЭС (IFRS) 9дун 5.5-бөлүмүндө баяндалган нарктын түшүшүнө карата талаптарды B8E – B8G жана E1 – E2-пункттарын эске алуу менен ретроспективдүү колдонууга тийиш.
- B8E** ФОЭСке өтүү күнүнө карата ишкана финансылык инструменттерди баштапкы таануу күнүнө кредиттик тобокелдикти аныктоо үчүн (же ФОЭС (IFRS) 9дун 5.5.6-пунктуна ылайык ишкана кайтарылгыс милдеттенменин тарабы болгон күнгө карата зайым берүү милдеттенмелери жана финансылык кепилдик келишимдери үчүн) ашкере чыгымдарсыз же аракеттерсиз жеткиликтүү болгон негизделген жана тастыкталган маалыматты колдонууга жана аны ФОЭСке өтүү күнүнө карата кредиттик тобокелдик менен салыштырууга тийиш (ошондой эле ФОЭС 9дун B7.2.2 – B7.2.3-пункттарын караңыз).
- B8F** Баштапкы таануу учурунан тартып кредиттик тобокелдиктин олуттуу өсүшү болгон/болбогондугун аныктоодо ишкана төмөнкүлөрдү колдоно алат:
- (a) ФОЭС (IFRS) 9дун 5.5.10 жана B5.5.22 – B5.5.24-пункттарынын талаптарын; жана
 - (b) эгер ишкана мөөнөтү өткөн маалыматтын негизинде ушул финансылык инструменттерди баштапкы таануу учурунан тартып кредиттик тобокелдиктин олуттуу өсүшүн аныктоо аркылуу нарктын түшүүсү боюнча талаптарды колдонсо, мөөнөтү 30 күндөн ашык өтүп кеткен келишимдик төлөмдөр боюнча ФОЭС (IFRS) 9дун 5.5.11-пунктундагы четке кагылуучу божомолду.
- B8G** Эгер ФОЭСке өтүү күнүнө карата финансылык инструменттерди баштапкы таануу учурунан тартып кредиттик тобокелдиктин олуттуу өсүшүн аныктоо үчүн ашыкча

чыгымдар же күч-аракет талап кылынса, ишкана зыяндын ордун толтурууга баалануучу резервди колдонуумөөнөтүнө барабар суммада, финансылык инструментти таануу токтотулган учурга чейин ар бир отчеттук күнгө карата күтүлүүчү кредиттик чыгымды таанууга тийиш (буга финансылык инструмент отчеттук күнгө карата төмөн кредиттик тобокелдикке ээ болгон учурлар кирбейт жана мындай учурда B8F(a)-пункту колдонулат).

Камтылган туунду аспаптар

- B9 ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана төмөнкү күндөрдөн: ал алгачкы ушул келишимдин бир тарабы болгон күндөн жана ФОЭС (IFRS) 9дун B4.3.11-пунктуна ылайык кайра баалоо талап кылынган күндөн кийин болгон шарттарга карата камтылган туунду инструменттерди негизги келишимден бөлүү жана эсепке алууда аны туунду инструмент катарында көрсөтүү зарылдыгын баалоого тийиш.

Мамлекет тарабынан берилген зайымдар

- B10 ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана *«Финансылык инструменттер: маалымат берүү»* ФОЭС (IAS) 32ге ылайык мамлекет тарабынан берилген зайымды финансылык милдеттенме же үлүштүк инструмент катарында классификациялашы керек. B11-пунктунда каралган учурларды кошпогондо, ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана ФОЭСке өтүү күнүндө анда болгон мамлекеттик зайымдарга карата *«Финансылык инструменттер»* ФОЭС (IFRS) 9дун жана *«Мамлекеттик субсидияларды эсепке алуу жана мамлекеттик жардам жөнүндөгү маалыматты ачып көрсөтүү»* ФОЭС (IAS) 20нын талаптарын перспективалык колдонууга тийиш жана мамлекеттик колдоо катарында рыноктуктан төмөн ставкада мамлекет тарабынан берилген зайымдан алынган тийиштүү пайданы тааныбашы керек. Натыйжада, эгер ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана ФОЭСТИн талаптарына ылайык рыноктон төмөн ставкада мамлекет тарабынан берилген зайымды ал мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык тааныбаса жана баалабаса, ал ФОЭСке өтүү күнүнө карата ал мурдатан колдонуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык ушул зайымдын баланстык наркын ФОЭСке ылайык даярдалган финансылык абал жөнүндөгү киришүү отчетунда анын баланстык наркы катарында пайдаланышы керек. ФОЭСке өтүү күнүнөн кийин ушундай зайымдарды баалоо үчүн ишкана ФОЭС (IFRS) 9ду колдонууга тийиш.
- B11 B10-пунктунун талаптарына карабастан, ишкана ФОЭСке өтүү күнүнө чейин мамлекет тарабынан берилген зайымдарга карата ФОЭС (IFRS) 9дун жана ФОЭС (IAS) 20нын талаптарын ретроспективдүү колдонушу керек, мында бул үчүн зарыл маалымат ушул зайым эсепте алгач көрсөтүлгөн учурда алынган болушу шарт.
- B12 B10 жана B11-пункттарындагы талаптар жана көрсөтмөлөр ишкананын D19 - D19D-пункттарында баяндалган, мурда таанылган финансылык инструменттердин классификациясына пайда же зыян аркылуу адилет нарк боюнча кайра баалануучу катарында киргизилген бошотууларды колдонуусуна тоскоолдук кылбайт.
- B13 *[Бул пункт күчүнө кире элек түзөтүүлөргө тийиштүү, ошондуктан ушул басылмага киргизилген жок].*

С тиркемеси

Бизнести бириктирүү үчүн бошотуулар

Бул тиркеме ушул ФОЭСтин ажырагыс бөлүгү болуп саналат. Ишкана бизнести бириктирүүлөрдө ФОЭСке өтүү күнүнө чейин бул ишкана тааныган кийинки талаптарды колдонууга тийиш. Бул тиркеме “Бизнести бириктирүү” ФОЭС (IFRS) 3түн колдонуу чөйрөсүнө кирген бизнести бириктирүүлөргө карата гана колдонулушу керек.

- C1 ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана ФОЭС (IFRS) 3тү мурдагы бизнести бириктирүүгө карата (ФОЭСке өтүү күнүнө чейин болгон бизнести бириктирүүгө) ретроспективдүү колдонбоону чечиши мүмкүн. Бирок, эгер ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана кандайдыр бир бизнести бириктирүү боюнча маалыматтарды ФОЭС (IFRS) 3кө ылайык келтирүү үчүн кайра эсептесе, анда ал кийинки бардык бизнести бириктирүүлөрдү кайра эсептөөгө, ошондой эле ошол күндөн тартып ФОЭС (IFRS) 10ду колдонууга тийиш. Мисалы, эгер ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана 20X6-ж. 30-июнунда болгон бизнести бириктирүү боюнча маалыматтарды кайра эсептөөнү чечсе, анда ал 20X6-ж. 30-июну менен ФОЭСке өтүү күнүнүн аралыгында болгон бардык бизнести бириктирүүлөр боюнча маалыматтарды кайра эсептеши керек, ошондой эле 20X6-ж. 30-июнунан тартып ФОЭС (IFRS) 10ду колдонууга тийиш.
- C2 Ишканага ФОЭСке өтүү күнүнө чейин болгон бизнести бириктирүүдө пайда болгон адилет наркты жана гудвиллди оңдоп-түзөөлөргө карата “*Валюталык курстардын өзгөрүүлөрүнүн таасири*” ФОЭС (IAS) 21ди ретроспективдүү колдонуу талап кылынбайт. Эгер ишкана ушундай адилет наркты жана гудвиллди оңдоп-түзөөлөргө карата ФОЭС (IAS) 21ди ретроспективдүү колдонбосо, ал аларды сатып алуучу ишкананын активдери жана милдеттенмелери катарында эмес, ишкананын активдери жана милдеттенмелери катарында эсепке алышы керек. Натыйжада гудвилл жана адилет наркты оңдоп-түзөө маалыматтары же буга чейин ишкананын колдонуу валютасында чагылдырылган, же мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык колдонулган валюта алмаштыруу курсун пайдалануу менен отчеттуулукта чагылдырылган акчалай эмес валюталык беренелер болуп саналат.
- C3 Ишкана ФОЭС (IAS) 21ди төмөнкүлөрдөн пайда болгон адилет наркты жана гудвиллди оңдоп-түзөөлөргө карата ретроспективдүү колдоно алат:
- (a) же ФОЭСке өтүү күнүнө чейин болгон бардык бизнести бириктирүүлөрдө; же
 - (b) жогоруда аталган C1-пунктунда уруксат берилгендей, ФОЭС (IFRS) 3кө шайкеш келүү үчүн ишкана кайра эсептөө үчүн тандап алган бардык бизнести бириктирүүлөрдө.
- C4 Эгер ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана ФОЭС (IFRS) 3тү мурдагы бириктирилген бизнеске карата ретроспективдүү колдонбосо, анда бул ушул бизнести бириктирүү үчүн төмөнкүдөй кесепеттерге алып келет:
- (a) ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык түзүлгөн финансылык отчеттуулуктагы классификацияны карманышы керек (мыйзамдуу сатып алуучунун сатып алуусу, мыйзамдуу сатып алуучу ишкананын кайра артка сатып алуусу же кызыкчылыктарды бириктирүү катарында);

- (b) ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана ФОЭСке өтүү күнүнө карата мурда бизнести бириктирүүдө сатып алынган же алынган бардык өзүнүн активдерин жана милдеттенмелерин таанууга тийиш, буга төмөнкүлөр кирбейт:
- (i) мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык таануу токтотулган айрым финансылык активдер жана финансылык милдеттенмелер (B2-пунктту караңыз); жана
 - (ii) гудвилди камтыган активдер жана мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык сатып алуучунун финансылык абалы жөнүндөгү бириктирилген отчетунда таанылбаган, ошондой эле сатып алуучу ишкананын финансылык абалы жөнүндөгү өзүнчө отчетунда ФОЭСке ылайык таануу критерийлерине шайкеш келбеген милдеттенмелер (төмөндөгү (f) - (i) пункттарын караңыз).

ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана бөлүштүрүлбөгөн пайданы оңдоп-түзөтүү аркылуу бардык пайда болгон өзгөрүүлөрдү (же, эгер бул орундуу болсо, капиталдын башка категориясын) таанууга тийиш, буга мурда гудвилден бөлүнбөгөн материалдык эмес активди таануунун натыйжасында өзгөрүү пайда болгон учурлар кирбейт (төмөндөгү (g)(i) пунктун караңыз).

- (c) ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана ФОЭС боюнча финансылык абал жөнүндө өзүнүн киришүү отчетунан ФОЭСке ылайык актив же милдеттенме катарында таануу критерийлерине шайкеш келбеген, мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык таанылган бардык беренени алып салышы керек. ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана пайда болуучу өзгөрүүнү төмөнкүдөй түрдө эске алууга тийиш:
- (i) ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана мурдагы бизнести бириктирүүнү сатып алуу катарында классификациялашы мүмкүн жана актив катарында таануу критерийлерине шайкеш келбеген беренени “*Материалдык эмес активдер*” ФОЭС (IAS) 38ге ылайык материалдык эмес актив катарында таанышы мүмкүн. Ал ушул беренени (жана, болсо, тийиштүү кийинкиге калтырылган салыкты жана кармоочулардын контролдонбоочу үлүштөрүн) гудвилдин бир бөлүгү катарында кайра классификациялашы керек (эгер ал мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык түздөн-түз капиталдан гудвилди алып салбаса, төмөндөгү (g)(i) жана (i) пункттарын караңыз);
 - (ii) ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана бөлүштүрүлбөгөн пайдадагы бардык башка пайда болуучу өзгөрүүлөрдү таанууга тийиш.²
- (d) ФОЭС айрым активдерди жана милдеттенмелерди баштапкы наркынан айырмаланган негизде кийинки баалоону талап кылат, мисалы адилет нарктын негизинде. ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана ФОЭС боюнча финансылык абал жөнүндө өзүнүн киришүү отчетунда ушул активдерди жана милдеттенмелерди, алар мурда бизнести бириктирүүдө сатып алынган жана

² Эгер гудвилл мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык актив катарында таанылбаса, мындай өзгөрүүлөр материалдык эмес активдерден же материалдык эмес активдерге кайра классификациялоону камтыйт. Бул, эгер мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык ишкана (a) түздөн-түз өздүк капиталынан гудвилди алып салса же (b) бизнести бириктирүүнү сатып алуу катарында эске албаса, болуп өтөт.

алынган негизде баалашы керек. Ал гудвилди эмес, бөлүштүрүлбөгөн пайданы (же, эгер бул туура болсо, капиталдын башка категориясын) оңдоп-түзөө аркылуу баланстык нарктагы бардык пайда болуучу өзгөрүүлөрдү таанууга тийиш.

- (e) мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык ушул бизнести бириктирүүнүн натыйжасында сатып алынган активдердин жана кабыл алынган милдеттенмелердин баланстык наркы бизнес бириктирилгенден кийин эле ФОЭСке ылайык ушул күнгө карата алардын шарттуу баштапкы наркы болуп саналат. Эгер ФОЭС кийин ушул активдерди жана милдеттенмелерди иш жүзүндөгү наркы боюнча баалоону талап кылса, анда ушул шарттуу баштапкы нарк бизнести бириктирүү күнүнөн баштап иш жүзүндөгү наркка таянган негизги каражаттарды же материалдык эмес активдерди амортизациялоо үчүн негиз болуп саналат.
- (f) эгер мурда бизнести бириктирүүдө сатып алынган актив же кабыл алынган милдеттенме мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык таанылбаса, анда алардын шарттуу баштапкы наркы ФОЭС боюнча финансылык абал жөнүндө киришүү отчетунда нөлгө барабар болбошу керек. Анын ордуна сатып алуучу ишкана ФОЭС сатып алуучу ишкананын финансылык абалы жөнүндө отчетунда таанууну талап кылган негизде өзүнүн финансылык абалы жөнүндө бириктирилген отчетунда аларда таанууга жана баалоого тийиш. Иллюстрация үчүн: эгер мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык сатып алуучу ишкана мурда бизнести бириктирүүдө алынган финансылык ижараны капиталдаштырбаса, анда ал «Ижара» ФОЭС (IAS) 17 сатып алуучу ишканадан ФОЭСке ылайык түзүлгөн анын финансылык абалы жөнүндө отчетунда талап кылгандай, өзүнүн бириктирилген финансылык отчетунда ушул ижараны капиталдаштырышы керек. Ушундай эле, эгер мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык сатып алуучу ишкана ФОЭСке өтүү күнүнө карата дагы деле болгон шарттуу милдеттенмени тааныбаса, сатып алуучу ишкана, «Баалануучу милдеттенмелер, шарттуу милдеттенмелер жана шарттуу активдер» ФОЭС (IAS) 37 сатып алуучу ишкананын финансылык отчетунда аны таанууга тыюу салган учурлардан тышкары, аталган күнгө карата ушундай шарттуу милдеттенмени таанууга тийиш. Жана тескерисинче, эгер актив же милдеттенме мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык гудвилден бөлүнбөсө, бирок ФОЭС (IFRS) 3кө ылайык өзүнчө таанылса, анда актив же милдеттенме, эгер ФОЭС сатып алуучу ишкананын финансылык отчетунда аларды таанууну талап кылбаса, гудвилде калат;
- (g) ФОЭС боюнча финансылык абал жөнүндө киришүү отчетунда гудвилдин баланстык наркы ФОЭСке өтүү күнүнө карата мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык төмөнкү эки оңдоп-түзөөдөн кийин анын баланстык наркы болот:
- (i) эгер жогоруда баяндалган (c)(i) пунктунун талаптары колдонулса, анда ФОЭСти алгачкы колдонуп жаткан ишкана мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык материалдык эмес актив катарында таанылган беренени кайра классификациялоодо гудвилдин баланстык наркын көбөйтүшү керек. Ушундай эле, эгер жогорудагы (f) пунктунда ФОЭСти алгачкы колдонуп жаткан ишканадан мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык таанылган гудвилден бөлүнбөгөн материалдык эмес активди таануу талап кылынса, анда ФОЭСти алгачкы колдонуп жаткан ошол ишкана гудвилдин наркын тийиштүү азайтышы (жана, эгер бул

колдонулса, кийинкиге калтырылган салыкты жана кармоочулардын контролдонбоочу үлүштөрүн оңдоп-түзөтүшү) керек;

- (ii) гудвилдин наркынын түшүшүнүн кандайдыр бир белгилери болгондугуна карабастан, ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана ФОЭСке өтүү күнүнө карата гудвилдин наркынын түшүүсүн текшерүү үчүн жана бөлүштүрүлбөгөн пайдада (же, эгер ФОЭС (IAS) 36 талап кылса, кайталап баалоодон мүлктүн наркынын өсүшүндө) нарктын түшүүсүнөн пайда болуучу зыянды таануу үчүн ФОЭС (IAS) 36ны колдонууга тийиш. Нарктын түшүшүн текшерүү ФОЭСке өтүү күнүнө карата болгон шарттарга негизделиши керек;
- (h) ФОЭСке өтүү күнүнө карата гудвилдин баланстык наркын эч кандай башка оңдоп-түзөө жүргүзүлбөшү керек. Мисалы, ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана гудвилдин баланстык наркын кайра эсептебеши керек:
- (i) ушул бизнести бириктирүүдө алынган бүтпөгөн изилдөөлөрдү жана иштеп чыгууларды жокко чыгаруу үчүн (эгер тийиштүү материалдык эмес актив ФОЭС (IAS) 38ге ылайык сатып алуучу ишкананын финансылык абалы жөнүндө отчетто таанылууга тийиш болбосо гана);
 - (ii) гудвилдин мурунку амортизациясын оңдоп-түзөө үчүн;
 - (iii) бизнести бириктирүү күнү менен ФОЭСке өтүү күнүнүн аралыгында активдерди жана милдеттенмелерди оңдоп-түзөтүүнүн натыйжасында, ФОЭС (IFRS) 3 тарабынан уруксат берилбеген, бирок мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык жүргүзүлгөн гудвилди оңдоп-түзөөнү жокко чыгаруу үчүн.
- (i) эгер ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык гудвилди өздүк капиталдан алып салуу катарында тааныса:
- (i) ал мындай гудвилди ФОЭС боюнча өзүнүн финансылык абалы жөнүндө киришүү отчетунда тааныбашы керек. Андан тышкары, эгер туунду ишкананы сатып жатса же ушул туунду ишканага инвестициянын наркы түшүп жатса, ал ушул гудвилди пайданын же зыянын курамына алып өтүүгө тийиш эмес;
 - (ii) сатып алгандыгы үчүн сыйакынын суммасына таасир берүүчү күтүлбөгөн жагдайларды кийин чечүүнүн натыйжасында келип чыккан оңдоп-түзөөлөр бөлүштүрүлбөгөн пайданын курамында таанылууга тийиш;
- (j) мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана мурда бизнести бириктирүүдө сатып алынган туунду ишкананы консолидациялай албашы мүмкүн (мисалы, башкы ишкана мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык аны туунду ишкана катарында караган эмес же бириктирилген финансылык отчеттуулукту түзгөн эмес). ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана туунду ишкананын активдеринин жана милдеттенмелеринин баланстык наркын ФОЭС туунду ишкананын финансылык абалы жөнүндө отчетто талап кылган суммаларга чейин оңдоп-түзөшү керек. Гудвилдин шарттуу баштапкы наркы ФОЭСке өтүү күнүндө болгон айырмага барабар:

- (i) ушул оңдоп-түзөлгөн баланстык нарктарга башкы ишкананын катышуу үлүшүнүн көлөмүнүн ортосундагы; жана
 - (ii) башкы ишкананын өзүнчө финансылык отчеттуулугунда туунду ишканага салынган инвестициянын наркынын.
- (k) Кармоочулардын контролдонбоочу үлүштөрүн жана кийинкиге калтырылган салыкты баалоо башка активдерди жана милдеттенмелерди баалоонун натыйжасы болуп саналат. Тиешелүү түрдө, таанылган активдердин жана милдеттенмелердин ушундай оңдоп-түзөөлөрү кармоочулардын контролдонбоочу үлүштөрүнө жана кийинкиге калтырылган салыкка таасир берет.
- C5 Бизнестерди бириктирүүнүн мурдагы учурлары үчүн каралган бошотуу ошондой эле ассоциацияланган ишканаларга салынган инвестицияларды, биргелешкен ишканаларга катышуу үлүштөрүн жана ФОЭС (IFRS) 3төгү ушул терминдин аныктамасына ылайык бизнести түшүндүргөн биргелешкен операцияларга катышуу үлүштөрүн мурда сатып алууларга дагы колдонулат. Андан тышкары, C1-пунктунда көрсөтүлгөн күн бардык сатып алууларга бирдей колдонулат.

D тиркемеси**Башка ФОЭСтерден бошотуулар**

Бул тиркеме ушул ФОЭСтин ажырагыс бөлүгү болуп саналат.

- D1 Ишкана төмөнкү бир же андан ашык өзгөчө учурларды колдонуу жөнүндө чечим кабыл алышы мүмкүн:
- (a) акцияларга негизделген төлөмдөрдү болжолдогон операциялар (D2 жана D3-пункттары);
 - (b) камсыздандыруу келишимдери (D4-пункту);
 - (c) шарттуу баштапкы нарк (D5 - D8B-пункттары);
 - (d) ижара (D9 жана D9B – D9E-пункттары);
 - (e) [алып салынган]
 - (f) башка валютага которууда топтолгон айырмалар (D12 жана D13-пункттары);
 - (g) туунду ишканаларга, биргелешкен ишканаларга жана ассоциацияланган ишканаларга салынган инвестициялар (D14 жана D15-пункттары);
 - (h) туунду ишканалардын, ассоциацияланган ишканалардын жана биргелешкен ишканалардын активдери жана милдеттенмелери (D16 жана D17-пункттар);
 - (i) татаал финансылык инструменттер (D18-пункту);
 - (j) мурда таанылган финансылык инструменттерди аныктоо (D19 - D19D-пункттары);
 - (k) баштапкы таанууда финансылык активдерди же финансылык милдеттенмелерди адилет нарк боюнча баалоо (D20-пункту);
 - (l) негизги каражаттардын баштапкы наркынын курамына киргизилген, объекттерди эксплуатациялоодон чыгаруу боюнча милдеттенмелер (D21 жана D21A-пункттары);
 - (m) *«Кызмат көрсөтүүлөр жөнүндө концессиялык макулдашуулар»* ЭФОТК (IFRIC) 12 түшүндүрмөсүнө ылайык эске алынуучу финансылык активдер жана материалдык эмес активдер (D22-пункт);
 - (n) зайымдар боюнча чыгымдар (D23-пункт);
 - (o) [алып салынган]
 - (p) үлүштүк инструменттери менен финансылык милдеттенмелерди жокко чыгаруу (D25-пункт);
 - (q) олуттуу гиперинфляция (D26 - D30-пункттары);
 - (r) биргелешкен ишкердик (D31-пункт);
 - (s) ачык ыкма менен иштетилүүчү кен чыккан жерди эксплуатациялоо этабында кен ачуу иштерине кеткен чыгымдар (D32-пункт); жана

- (t) финансылык эмес объектти сатып алууга же сатууга келишимдерди ишканын каалоосу боюнча классификациялоо (D33-пункт).
- (u) түшкөн киереше (D34 жана D35-пункттар); жана
- (v) чет өлкөлүк валютадагы операциялар жана алдын ала төлөө (D36-пункт).

Ишкана ушул өзгөчө учурларды башка беренелерге окшош колдонбошу керек.

Акцияларга негизделген төлөмдөр боюнча операциялар

- D2 ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишканын “*Акцияларга негизделген төлөм*” ФОЭС (IFRS) 2ни 2002-жылдын 7-ноябрында же ушул күнгө чейин берилген үлүштүк инструменттерге карата колдонуусун кубаттайт, бирок талап кылбайт. Ошондой эле ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишканын 2020-жылдын 7-ноябрынан кийин берилген жана төмөнкү күндөрдүн кыйла кечирээгине чейин: (a) ФОЭСке өтүү күнүнөн жана (b) 2005-жылдын 1-январынан кийин өткөрүлүп берилген үлүштүк инструменттерге карата колдонуусу кубатталат, бирок талап кылынбайт. Бирок, эгер ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана ФОЭС (IFRS) 2ни ушундай үлүштүк инструменттерге карата колдонууну чечсе, анда, эгер ФОЭС (IFRS) 2де белгиленгендей, баалоо күнүнө карата аныкталган ушул үлүштүк инструменттердин адилет наркын буга чейин эле коомчулук үчүн ачып көрсөтсө гана, ал муну жасай алат. ФОЭС (IFRS) 2 колдонулбаган бардык берилген үлүштүк инструменттер үчүн (мисалы 2002-жылдын 7-ноябрында же андан мурун берилген үлүштүк инструменттер) ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана ФОЭС (IFRS) 2нин 44 жана 45-пункттарында талап кылынган маалыматты дагы деле болсо ачып көрсөтүшү керек. Эгер ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана ФОЭС (IFRS) 2 колдонулбаган үлүштүк инструменттерди берүү мөөнөтүн же шарттарын өзгөртсө, анда, эгер өзгөртүү ФОЭСке өтүү күнүнөн кийин болсо, ФОЭС (IFRS) 2нин 26-29-пункттарын колдонуу ишканадан талап кылынбайт.
- D3 ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишканын ФОЭСке өтүү күнүнө чейин жөнгө салынган акцияларга негизделген төлөмдөр боюнча операциялардын натыйжасында пайда болгон милдеттенмелерге ФОЭС (IFRS) 2ни колдонуусу кубатталат, бирок талап кылынбайт. Ошондой эле ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишканын 2005-жылдын 1-январына чейин жөнгө салынган милдеттенмелерге карата ФОЭС (IFRS) 2ни колдонуусу кубатталат, бирок талап кылынбайт. ФОЭС (IFRS) 2 колдонулган милдеттенмелер үчүн ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишканадан салыштырмалуу маалыматты бул маалымат 2002-жылдын 7-ноябрына чейинки мезгилге же күнгө таандык болгон деңгээлде кайра эсептөө талап кылынбайт.

Камсыздандыруу келишимдери

- D4 ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана «*Камсыздандыруу келишимдери*» ФОЭС (IFRS) 4тө камтылган өткөөл мезгилдин шарттарын колдоно алат. ФОЭС (IFRS) 4 камсыздандыруу келишимдери боюнча эсеп саясатын өзгөртүүлөрдү, анын ичинен ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана тарабынан жасалган өзгөртүүлөрдү чектейт.

Шарттуу баштапкы нарк

- D5 Ишкана ФОЭСке өтүү күнүнө карата негизги каражаттар объектисин анын адилет наркы боюнча баалай алат жана ушул адилет наркты ушул күнгө карата шарттуу баштапкы нарк катарында пайдалана алат.

- D6 ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана ФОЭСке өтүү күнүнө (же мурдараак) карата мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (ГААР) ылайык негизги каражаттар объектисинин кайталап бааланган наркын пайдаланууну кайталап баалоо күнүнө карата шарттуу баштапкы нарк катарында тандай алат, эгер кайталап баалоо күнүнө карата кайталап бааланган нарк төмөнкүлөр менен салыштыргыдай болсо:
- (a) адилет нарк менен; же
 - (b) ФОЭСке ылайык чагылдыруу үчүн ондоп-түзөтүлгөн өздүк нарк же амортизацияланган нарк менен, мисалы баалардын жалпы же атайын индексиндеги өзгөрүүлөр менен.
- D7 D5 жана D6-пункттарында баяндалган өзгөчө учурлар төмөнкүлөргө дагы пайдаланылышы мүмкүн:
- (a) инвестициялык мүлк үчүн, эгер ишкана «*Инвестициялык кыймылсыз мүлк*» ФОЭС (IAS) 40ка ылайык баштапкы нарк боюнча эсепке алуу моделин пайдалануу үчүн тандаса;
 - (aa) пайдалануу укугу формасындагы активдер («*Ижара*» ФОЭС (IFRS 16)); жана
 - (b) төмөнкүлөргө жооп берген материалдык эмес активдер үчүн:
 - (i) ФОЭС (IAS) 38де камтылган таануу критерийлерине (анын ичинде баштапкы наркты ишенимдүү баалоого); жана
 - (ii) ФОЭС (IAS) 38де камтылган кайталап баалоо критерийлерине (анын ичинде активдүү рыноктун болушуна).

Ишкана бул өзгөчө учурларды башка активдерге же милдеттенмелерге колдонбошу керек.

- D8 ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана кандайдыр бир окуянын, мисалы акцияларды менчиктештирүүнүн же баштапкы ачык сунуштоонун натыйжасында белгилүү бир күнгө карата өзүнүн бардык активдерин жана милдеттенмелерин баалоо менен, өзүнүн айрым же бардык активдерине жана милдеттенмелерине мурдатан колдонулуп келген БЖЭПке (ГААР) ылайык шарттуу баштапкы наркты кое алат.
- (a) Эгер баалоо күнү болуп ФОЭСке *өтүү күнү же алда канча эрте күн* саналса, ишкана белгилүү бир окуялардан келип чыккан ушундай адилет наркты баалоону ушундай баалоого карата ФОЭСТИн максаттары үчүн шарттуу баштапкы нарк катарында пайдалана алат.
 - (b) Эгер баалоо күнү болуп ФОЭСке өтүү күнүнө карата *кыйла кечирээк күн* саналса, бирок ФОЭС боюнча биринчи финансылык отчеттуулукту камтыган мезгилдин ичинде болсо, бир окуялардан келип чыккан адилет наркты баалоо, эгер ушундай окуялар болуп жатса, шарттуу баштапкы нарк катарында пайдаланылат. Ишкана баалоо күнүнө карата бөлүштүрүлбөгөн пайданын (же, зарылдыгына карата, кандайдыр бир башка капиталдын) түздөн-түз курамында тийиштүү ондоп-түзөөлөрдү таанууга тийиш. ФОЭСке өтүү күнүнө карата ишкана же D5 - D7-пункттарында баяндалган критерийлерди колдонуу менен болжолдуу наркты белгилеши керек же болбосо ушул стандартта камтылган башка талаптарга ылайык активдерди жана милдеттенмелерди баалашы керек.

D8A Бухгалтердик эсептин айрым улуттук талаптарына ылайык иштетүү же өндүрүү баскычтарында мунай-газ участкторун изилдөөгө жана өздөштүрүүгө чыгымдар ири географиялык тармакта бардык негизги каражаттарды камтыган чыгымдоо борборлорунда эске алынат. Мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык мурда ушундай эсепти колдонгон, ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана ФОЭСке өтүү күнүнө карата мунай-газ активдерин төмөнкүдөй негизде баалай алат:

- (a) ишкананын мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык белгиленген сумма боюнча активдерин изилдөө жана баалоо; жана
- (b) ишкананын мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык ушул чыгымдар үчүн бегиленген сумма боюнча иштетүү же өндүрүү этабындагы активдер. Ишкана ушул күнгө карата запастардын резервдик көлөмүн же наркын пайдалануу менен ушул сумманы ушул чыгымдоо борборунун базалык активдерине пропорционалдуу бөлүштүрүшү керек.

Ишкана чалгындоого жана баалоого байланышкан активдерди, ошондой эле иштетүү же өндүрүү этаптарындагы активдерди *«Пайдалуу кендердин запастарын чалгындоо жана баалоо»* ФОЭС (IFRS) 6га же ФОЭС (IAS) 36га ылайык ФОЭСке өтүү күнүнө карата наркынын түшүүсүнө карата текшерүүгө тийиш жана зарылдыгына карата жогоруда (a) же (b) пункттарында көрсөтүлгөн сумманы кыскартууга тийиш. Ушул пункттун максаттары үчүн мунай-газ активдери мунайды жана газды чалгындоодо, баалоодо, иштетүүдө же өндүрүүдө пайдаланылган активдерди гана камтыйт.

D8B Айрым ишканалар тарифтик жөнгө салынууга тийиш операцияларда пайдаланылып жаткан же мурда пайдаланылган негизги каражаттардын же материалдык эмес активдердин объекттерине ээ болушат. Мындай объекттердин баланстык наркы мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык аныкталган суммаларды камтышы мүмкүн, бирок ФОЭСке ылайык капиталдаштыруу критерийлерин канааттандырбайт. Мындай учурда ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана ФОЭСке өтүү күнүнө карата мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык объекттин баланстык наркын шарттуу баштапкы нарк катарында пайдалануу жөнүндө чечим кабыл алышы мүмкүн. Эгер ишкана ушул өзгөчө учурду кандайдыр бир объектке колдонсо, ал аталган бошотууну бардык объекттерге колдонууга милдеттүү эмес. ФОЭСке өтүү күнүнө карата ишкана ФОЭС (IAS) 36га ылайык бул бошотуу пайдаланылган ар бир объектти наркынын түшүүсүнө карата тестирлөөгө тийиш. Бул пункттун контекстинде операциялар болуп, эгер аларга карата кардарлар тарабынан товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр үчүн коюлуучу бааларды белгилөө саясаты колдонулса жана мындай саясат тарифтерди жөнгө салуучу органдардын көзөмөлдөө жана/же бекитүү предмети болуп саналса (*«Кийинкиге калтырылган тарифтик айырмалардын эсептери»*) ФОЭС (IFRS) 14төгү ушул терминдин аныктамасына ылайык), тарифтик жөнгө салынууга тийиш операциялар саналат.

Ижара

D9 ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана ФОЭСке өтүү күнүнө карата болгон келишим ушул күндө болгон фактылардын жана жагдайлардын негизинде ушундай келишимдерге карата ФОЭС (IFRS) 16нын 9-11-пункттарын колдонуу менен ижараны караган/карабагандыгын аныктай алат.

D9A [Алып салынган]

- D9B ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан, ижарачы болуп саналган ишкана ижара боюнча милдеттенмени жана пайдалануу укугундагы активдерди тааныса, ал өзүнүн бардык ижара келишимдерине карата төмөнкүдөй ыкманы колдоно алат (D9D-пунктунда баяндалган практикалык түшүндүрмөлөрдү эске алуу менен):
- (a) ФОЭСке өтүү күнүнө карата ижара боюнча милдеттенмени баалоо. Ушул ыкманы колдонгон ижарачы ушул ижара боюнча милдеттенмени ФОЭСке өтүү күнүнө карата ижарачынын кошумча зайым каражаттарын тартуу ставкасын пайдалануу менен дисконттолгон (D9E-пунктун караңыз) калган ижара төлөмдөрүнүн келтирилген наркы боюнча баалашы керек (D9E-пунктун караңыз).
 - (b) ФОЭСке өтүү күнүнө карата пайдалануу укугундагы активдерди баалоо. Ижарачы ар бир ижара келишими үчүн ушундай пайдалануу укугундагы активдерди төмөнкүдөй тандай алат:
 - (i) анын баланстык наркы боюнча, эгер ФОЭС (IFRS) 16 ижара башталган күндөн тартып колдонулса (D9E-пунктун караңыз), бирок ФОЭСке өтүү күнүнө карата ижарачы тарабынан кошумча зайым каражаттарын тартуу ставкасын пайдалануу менен дисконттолсо; же
 - (ii) ФОЭСке өтүү күнүнүн алдында түздөн-түз финансылык абал жөнүндө отчетто таанылган, ушул ижарага тийиштүү бардык алдын ала төлөнгөн же чегерилген ижара төлөмдөрүнүн суммасына оңдоп-түзөтүлгөн ижара боюнча милдеттенмеге барабар суммада.
 - (c) ФОЭСке өтүү күнүнө карата пайдалануу укугундагы активдерге ФОЭС (IAS) 16ны колдонуу.
- D9C D9B-пунктунун талаптарына карабастан, ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана ФОЭС (IAS) 40та инвестициялык кыймылсыз мүлктүн аныктамасына шайкеш келген жана ФОЭСке өтүү күнүнө карата ФОЭС (IAS) 40ка ылайык адилет нарк боюнча эсепке алуу моделин пайдалануу менен бааланган ижара келишимдери үчүн ФОЭСке өтүү күнүнө карата пайдалануу укугундагы активди адилет наркы боюнча баалоого тийиш.
- D9D ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан, ижарачы болуп саналган ишкана ФОЭСке өтүү күнүнө карата ар бир ижара үчүн колдонулуучу бир же бир нече төмөнкүдөй иш-аракеттерди аткара алат:
- (a) жетиштүү окшош мүнөздөмөлөргө ээ ижара келишиминин портфелине бирдиктүү дисконттоо ставкасын колдонуу (мисалы, ушундай экономикалык чөйрөдө базалык активдин ушундай классы үчүн ижаранын ушундай калган мөөнөтү).
 - (b) ФОЭСке өтүү күнүнөн тартып 12 айдын ичинде ижара мөөнөтү бүтө турган ижара келишимдерине (D9E-пунктун караңыз) D9B-пунктунун талаптарын колдонбоо чечимин кабыл алуу. Анын ордуна ишкана ушул ижара келишимдерин, эгер алар ФОЭС (IFRS) 16нын 6-пунктуна ылайык эске алынуучу кыска мөөнөттүү ижара келишимдери болгондой, эске алышы керек (тиешелүү маалыматты ачып көрсөтүүнү кошкондо).
 - (c) базалык активи төмөн наркка ээ ижара келишимдерине D9B-пунктунун талаптарын колдонбоо чечимин кабыл алуу (ФОЭС (IFRS) 16нын B3-B8-пункттарында баяндалгандай). Анын ордуна ишкана ФОЭС (IFRS) 16нын 6-

пунктуна ылайык ушундай ижара келишимдерин (тиешелүү маалыматты ачып көрсөтүүнү кошкондо) эске алышы керек.

- (d) ФОЭСке өтүү күнүнө карата пайдалануу укугундагы активди баалоодон баштапкы тикелей чыгымдарды алып салуу (D9E-пунктун караңыз).
- (e) ретроспективдүү талдоону пайдалануу, мисалы, эгер келишим ижараны узартууга же токтотууга опциондорду камтыса, ижара мөөнөтүн аныктоодо.

D9E Ижара төлөмдөрү, ижарачы, ижарачынын кошумча зайым каражаттарын тартуу ставкасы, ижара башталган күн, баштапкы тикелей чыгымдар жана ижара мөөнөтү ФОЭС (IFRS) 16да аныкталган жана ушул стандартта ошондой эле мааниде пайдаланылат.

D10–D11 [Алып салынган]

Башка валютага которууда топтолгон айырмалар

D12 ФОЭС (IAS) 21де ишканадан төмөнкүлөр талап кылынат:

- (a) башка жалпы кирешенин курамында валюталарды которуудан алынган айрым айырмаларды таануу жана аларды өзүнчө капиталдын компонентинде топтоо; жана
- (b) чет өлкөлүк бөлүм чыгып калганда, ушул чет өлкөлүк бөлүмгө тийиштүү чет өлкөлүк валютага которууда топтолгон айырманы (бул колдонулган жакта тийиштүү хедждер боюнча пайданы жана зыянды кошкондо) ушул чыгып калуудан алынган пайда же зыян катарында капиталдан пайдага же зыянга кайра классификациялоо.

D13 Бирок ФОЭСти алгачкы колдонуп жаткан ишкана ФОЭСке өтүү күнүнө карата болгон башка валютага которууда топтолгон айырмалар үчүн ушул талаптарды сактоого милдеттүү эмес. Эгерде ФОЭСти алгачкы колдонуп жаткан ишкана бул өзгөчө учурду колдонсо:

- (a) бардык чет өлкөлүк бөлүмдөр үчүн башка валютага которууда топтолгон айырмалар ФОЭСке өтүү күнүнө карата нөлгө барабар деп болжолдонот; жана
- (b) кайсы болбосун чет өлкөлүк бөлүмдүн чыгып калышынан пайда же зыян ФОЭСке өтүү күнүнө чейин пайда болгон бир валютаны башкага которуудан алынган айырманы эмес, которуудагы кийинки айырмаларды камтууга тийиш.

Туунду ишканаларга, биргелешкен ишканаларга жана ассоциацияланган ишканаларга салынган инвестициялар

D14 Ишкана өзүнчө финансылык отчеттуулукту түзгөндө, ФОЭС (IAS) 27 ишканадан туунду ишканаларга, биргелешкен ишканаларга жана ассоциацияланган ишканаларга салынган инвестицияларды эсепке алууну талап кылат:

- (a) же болбосо баштапкы наркы боюнча,
- (b) ФОЭС (IFRS) 9га ылайык, же болбосо
- (c) ФОЭС (IAS) 28де белгиленгендей, үлүштүк катышуу методун пайдалануу менен.

D15 Эгер ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана инвестицияларды ФОЭС (IAS) 27ге ылайык баштапкы наркы боюнча бааласа, ал ФОЭС боюнча финансылык абалы жөнүндө өзүнүн киришүү отчетунда мындай инвестицияларды төмөнкү суммалардын бири боюнча баалашы керек:

- (a) ФОЭС (IAS) 27ге ылайык аныкталган баштапкы нарк; же
- (b) шарттуу баштапкы нарк. Мындай инвестициялардын шарттуу баштапкы наркы төмөнкүлөр болот:
 - (i) ишкананын өзүнчө финансылык отчеттуулугунда анын ФОЭСке өтүү күнүнө карата алардын адилет наркы; же
 - (ii) ушул күнгө карата мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык алардын баланстык наркы.

ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана шарттуу баштапкы наркты пайдалануу менен баалаган ар бир туунду ишканага, биргелешкен ишканага жана ассоциацияланган ишканага өзүнүн инвестицияларын баалоо үчүн (i) же (ii) пунктун тандай алат.

D15A Эгер ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана ФОЭС (IAS) 28де баяндалгандай, үлүштүк катышуу методун пайдалануу менен ушундай инвестицияларды эсепке алса:

- (a) ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана бизнести бириктирүү боюнча мурунку бүтүмдөр үчүн каралган бошотууну ушул инвестицияны сатып алууга карата колдонот (С тиркемеси).
- (b) эгер ишкана өзүнүн бириктирилген финансылык отчеттуулугунун максаттарына караганда, алда канча эрте күнгө карата өзүнүн өзүнчө финансылык отчеттуулугунун максаттары үчүн ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана болуп калса жана
 - (i) анын башкы ишканасына караганда кечирээк күндө, ишкана өзүнүн өзүнчө финансылык отчеттуулугунда D16-пунктун колдонууга тийиш.
 - (ii) анын туунду ишканасына караганда кечирээк күндө, ишкана өзүнүн өзүнчө финансылык отчеттуулугунда D17-пунктун колдонууга тийиш.

Туунду ишканалардын, ассоциацияланган ишканалардын жана биргелешкен ишканалардын активдери жана милдеттенмелери

D16 Эгер башкы ишкана ФОЭСТИ колдонгондон кийин туунду ишкана аларды алгачкы колдонсо, анда туунду ишкана өзүнүн финансылык отчеттуулугунда активдерди жана милдеттенмелерди же төмөнкүдөй саналган нарк боюнча баалашы керек:

- (a) башкы ишкананын ФОЭСке өтүү күнүнө карата негизделген бириктирилген финансылык отчеттуулукка киргизиле турган баланстык нарк менен, эгер башкы ишкана туунду ишкананы сатып алган бизнести бириктирүүнүн жыйынтыгын консолидациялоо жана чагылдыруу максаттары үчүн эч кандай ондоп-түзөтүүлөр жасалбаса (мындай баалоо варианты инвестициялык ишканадан (ФОЭС (IFRS) 10дун аныктамасында) пайда же зыян аркылуу адилет нарк боюнча баалоо талап кылынган инвестициялык ишкананын туунду ишканасы үчүн колдонулбайт); же

- (b) туунду ишкананын ФОЭСке өтүү күнүнө карата аныкталган ушул ФОЭСтин калган жоболорунда талап кылынган баланстык нарк менен. Бул баланстык нарк (a) пунктунда сыпатталгандан айырмаланышы мүмкүн:
- (i) эгер ушул ФОЭСте камтылган бошотуулар ФОЭСке өтүү күнүнө көз каранды баалоолорго алып келсе;
 - (ii) туунду ишкананын финансылык отчеттуулугунда пайдаланылган эсеп саясаты бириктирилген финансылык отчеттуулукта пайдаланылгандан айырмаланса. Мисалы, туунду ишкана өзүнүн эсеп саясаты катарында «Негизги каражаттар» ФОЭС (IAS) 16га ылайык баштапкы нарк боюнча эсепке алуу моделин пайдалана алат, ошол эле учурда топ катары кайталап бааланган нарк боюнча эсепке алуу моделин пайдалана алат.

Мындай тандоо олуттуу таасирге же биргелешкен контролго ээ ишканага караганда кечирээк ФОЭСсти алгачкы колдонуп жаткан ассоциацияланган ишкана же биргелешкен ишкана үчүн мүмкүн.

- D17 Бирок, эгер башкы ишкана ФОЭСсти анын туунду ишканасы (же ассоциацияланган ишканасы же биргелешкен ишканасы) колдонгондон кийин колдонуп баштаса, анда ишкана өзүнүн бириктирилген финансылык отчеттуулугунда өзүнүн туунду ишканасынын (же ассоциацияланган ишканасынын же биргелешкен ишканасынын) активдерин же милдеттенмелерин туунду ишкананын (же ассоциацияланган ишкананын же биргелешкен ишкананын) финансылык отчеттуулугундагы баланстык нарк боюнча консолидациялоо ондоп-түзөтүүлөрүнөн кийин, капиталды эсепке алуу жана башкы ишкана туунду ишкананы сатып алган бизнести бириктирүүнүн натыйжасын чагылдыруу ондоп-түзөөлөрүнөн кийин баалоого тийиш. Ушул талапка карабастан, инвестициялык ишкана болуп саналбаган башкы ишкана инвестициялык ишканалар болуп саналган анын туунду ишканалары пайдаланган консолидациядан өзгөчө учурду колдоно албайт. Ушундай эле, эгер башкы ишкана өзүнүн өзүнчө финансылык отчеттуулугу үчүн ФОЭСсти анын бириктирилген финансылык отчеттуулугуна колдонгондон кийин же колдонгонго чейин колдонсо, анда ишкана, консолидациялоо ондоп-түзөөлөрүн кошпогондо, өзүнүн активдерин жана милдеттенмелерин эки финансылык отчеттуулукта тең бир эле суммада баалашы керек.

Татаал финансылык инструменттер

- D18 «Финансылык инструменттер: маалымат берүү» ФОЭС (IAS) 32 ишканадан татаал финансылык инструментти башынан баштап өзүнчө карыз жана үлүштүк компоненттерге бөлүүсүн талап кылат. Эгер карыз компоненти мындан ары болбосо, анда ФОЭС (IAS) 32ни ретроспективдүү колдонуу эки элементтин капиталында өз өзүнчө чагылдырууга алып келет. Биринчи элемент бөлүштүрүлбөгөн пайдага киргизилет жана карыз компонентинде топтолгон пайыздарды билдирет. Башка элемент баштапкы үлүштүк компонентти билдирет. Бирок, ушул ФОЭСке ылайык ФОЭСсти алгачкы колдонуп жаткан ишканадан, эгер ФОЭСке өтүү күнүнө карата милдеттенменин компоненти мындан ары жок болсо, ушул эки элементти бөлүү талап кылынбайт.

Мурда таанылган финансылык инструменттерди аныктоо

- D19 ФОЭС (IFRS) 9 финансылык милдеттенмени пайданын же зыяндын курамында өзгөрүүсү чагылдырылган адилет нарк боюнча баалануучу финансылык милдеттенме катарында классификациялоого уруксат берет (ал белгилүү бир критерийлерди канааттандырган

шартта). Ушул талапка карабастан, ишканага ФОЭСке өтүү күнүнө карата бардык финансылык милдеттенмени, ушул милдеттенме ушул күнгө карата ФОЭС (IFRS) 9дун 4.2.2-пунктунда каралган критерийлерди канааттандырган шартта, пайданын же зыяндын курамында адилет нарк боюнча баалануучу катарында классификациялоого уруксат берилет.

- D19A Ишкана финансылык активди ФОЭСке өтүү күнүнө карата болгон фактылардын жана жагдайлардын негизинде ФОЭС (IFRS) 9дун 4.1.5-пунктуна ылайык пайданын же зыяндын курамында адилет нарк боюнча баалануучу катарында классификациялай алат.
- D19B Ишкана үлүштүк инструменттерге инвестицияларды ФОЭСке өтүү күнүнө карата болгон фактылардын жана жагдайлардын негизинде ФОЭС (IFRS) 9дун 5.7.5-пунктуна ылайык башка жыйынды кирешенин курамында адилет нарк боюнча баалануучу катарында классификациялай алат.
- D19C Пайда же зыян аркылуу адилет нарк боюнча баалануучу финансылык милдеттенме катарында аныкталган финансылык милдеттенме үчүн ишкана ФОЭС (IFRS) 9дун 5.7.7-пунктуна ылайык режим ФОЭСке өтүү күнүнө карата болгон фактылардын жана жагдайлардын негизинде пайдада же зыянда эсептик шайкеш эместикке алып келер/келбесин аныкташы керек.

Баштапкы таанууда финансылык активдерди же финансылык милдеттенмелерди адилет нарк боюнча баалоо

- D20 7 жана 9-пункттардын талаптарына карабастан, ишкана ФОЭС (IFRS) 9дун B5.1.2A(b)-пунктунда баяндалган талаптарды ФОЭСке өтүү күнүндө же бул күндөн кийин бекитилген бүтүмдөргө карата перспективдүү колдоно алат.

Негизги каражаттардын наркынын курамына киргизилген объекттерди эксплуатациялоодон чыгаруу боюнча милдеттенмелер

- D21 *«Объекттерди эксплуатациялоодон чыгаруу, курчап турган чөйрөнү калыбына келтирүү боюнча болгон милдеттенмелердеги жана ушул сыяктуу милдеттенмелердеги өзгөрүүлөр»* ЭФОТК (IFRIC) 1 түшүндүрмөсүнө ылайык объекттерди эксплуатациялоодон чыгаруу, курчап турган чөйрөнү калыбына келтирүү боюнча болгон милдеттенмелердеги жана ушул сыяктуу милдеттенмелердеги белгилүү бир өзгөрүүлөр ушундай милдеттенмеге байланышкан активдин наркына кошулат же андан алынат; активдин түзөтүлгөн амортизацияланган наркы анын пайдалуу кызмат мөөнөтүнүн ичинде перспективдүү амортизацияланат. ФОЭСти алгачкы колдонуп жаткан ишкана ФОЭСке өтүү күнүнө чейин болгон ушундай милдеттенмелердеги өзгөрүүлөргө карата ушул талаптарды аткарууга милдеттүү. Эгер ФОЭСти алгачкы колдонуп жаткан ишкана ушул өзгөчө учурду колдонсо, ал төмөнкүлөргө тийиш:

- (a) ФОЭС (IAS) 37ге ылайык ФОЭСке өтүү күнүнө карата милдеттенмени баалоого;
- (b) ЭФОТК (IFRIC) 1 түшүндүрмөсүнүн колдонуу чөйрөсүнө кирген деңгээлде, таасир берүү мезгилинин ичинде ушул милдеттенмеге колдонула турган тобокелдикти эске алуу менен түзөтүлгөн дисконттоонун тарыхый ставкасын (ставкаларын) мыкты эсептик баалоону пайдалануу менен ушул күнгө чейин милдеттенмени дисконттоо аркылуу милдеттенменин алгачкы пайда болушунда тийиштүү активдин наркына киргизиле турган сумманы эсептик баалоону жүргүзүү; жана

- (с) ФОЭС боюнча ишкана тарабынан кабыл алынган амортизация саясатын колдонуу менен активдин пайдалуу кызмат мөөнөтүн учурдагы эсептик баалоонун негизинде ФОЭСке өтүү күнүнө карата топтолгон амортизацияны ушундай сумма боюнча эсептөө.

D21A D8A(b)-пунктундагы өзгөчө учурду колдонгон ишкана (мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык ири географиялык аймактын алкагында бардык участктор камтылган чыгымдоо борборунда эске алынуучу, иштетүү же өндүрүү этаптарындагы мунай-газ активдери үчүн) D21-пунктун же ЭФОТК (IFRIC) 1ди колдонуунун ордуна төмөнкүлөргө тийиш:

- (a) ФОЭС (IAS) 37ге ылайык ФОЭСке өтүү күнүнө карата объекттерди эксплуатациядан чыгарууну, курчап турган чөйрөнү калыбына келтирүүнү жана ушул сыяктуу милдеттенмелерди баалоо; жана
- (b) бөлүштүрүлбөгөн пайдадан ФОЭСке өтүү күнүнө карата мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык белгиленген ушул сумма менен ушул милдеттенмелердин баланстык наркынын ортосундагы айырманы түздөн-түз таануу.

ЭФОТК (IFRIC) 12 түшүндүрмөсүнө ылайык эсепке алынуучу финансылык активдер жана материалдык эмес активдер

D22 ФОЭСти алгачкы колдонуп жаткан ишкана ЭФОТК (IFRIC) 12 түшүндүрмөсүндө баяндалган өткөөл жоболорду пайдалана алат.

Зайымдар боюнча чыгымдар

D23 ФОЭСти алгачкы колдонуп жаткан ишкана ФОЭС (IAS) 23түн 28-пунктунда каралгандай, ФОЭСке өтүү күнүнөн тартып же болбосо андан алда канча эрте күндөн тартып ФОЭС (IAS) 23түн талаптарын колдонор/колдонбосун тандай алат. Ушул күндөн тартып ушул бошотууну пайдалануучу ишкана ФОЭС (IAS) 23тү алгачкы колдонсо, бул ишкана:

- (a) мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык капиталдаштырылган жана ушул күнгө карата активдердин баланстык наркына киргизилген зайымдар боюнча чыгымдар компонентине кайра эсептөө жүргүзүүгө тийиш эмес;
- (b) ФОЭС (IAS) 23кө ылайык ушул күндө же андан кийин пайда болгон зайымдар боюнча чыгымдарды эске алууга тийиш, куруу процессинде турган квалификациялануучу активдерге тийиштүү, ушул күндө же андан кийин пайда болгон ошол зайымдар боюнча чыгымдарды кошкондо.

D24 [Алып салынган]

Финансылык милдеттенмелерди үлүштүк инструменттер менен төлөө

D25 ФОЭСти алгачкы колдонуп жаткан ишкана «Финансылык милдеттенмелерди үлүштүк инструменттер менен төлөө» ЭФОТК (IFRIC) 19 түшүндүрмөсүндө баяндалган өткөөл мезгилдин жоболорун пайдалана алат.

Олуттуу гиперинфляция

- D26 Эгер ишкана гиперинфляциялык экономикага ээ өлкөнүн валютасы болгон же болуп саналган колдонуудагы валютаны пайдаланса, ишкана ФОЭСке өтүү күнүнө чейин валюта гиперинфляциялык экономикага дуушар болгон/болбогонун аныкташы керек. Бул ФОЭСти алгачкы колдонуп жаткан ишканаларга, ошондой эле ФОЭСти мурда колдонгон ишканаларга дагы тийиштүү.
- D27 Гиперинфляциялык экономикага ээ өлкөнүн валютасы олуттуу гиперинфляцияга дуушар болот, эгер төмөнкү эки мүнөздөмөгө тең ээ болсо:
- (a) ишенимдүү жалпы баалар индекси валютадагы операциялары жана баланстары бар бардык ишканалар үчүн жеткиликтүү болбосо;
 - (b) валюта менен салыштырмалуу туруктуу чет өлкөлүк валютанын ортосунда бири-бирин алмаштыруучулуктун жоктугу.
- D28 Ишкананын колдонуудагы валютасы ал нормалдаштырылган күндө олуттуу гиперинфляцияга дуушар болушун токтотот. Бул колдонуудагы валюта D27-пунктунда аталган бир же эки мүнөздөмөнүн тең аныктамасына кирбей калган күн же ишкана колдонуудагы валютаны олуттуу гиперинфляцияга дуушар болбогон башка валютага алмаштырган күн.
- D29 Эгер ишкананын ФОЭСке өтүүсү колдонуудагы валютанын нормалдаштырылган күнүнө же андан кийинки күнгө туш келсе, ишкана колдонуудагы валюта нормалдаштырылган күнгө чейин болгон бардык активдерди жана милдеттенмелерди ФОЭСке өтүү күнүнө карата адилет нарк боюнча баалоо чечимин кабыл алышы мүмкүн. Ишкана ушул адилет наркты ФОЭС боюнча финансылык абал жөнүндөгү киришүү отчетунда ушул активдердин жана милдеттенмелердин шарттуу баштапкы наркы катарында эске алышы мүмкүн.
- D30 Эгер колдонуудагы валютанын нормалдаштырылышы 12 айлык салыштыруу мезгилине туш болсо, анда салыштыруу мезгили 12 айдан аз убакытты түзүшү мүмкүн, финансылык отчеттуулуктун толук комплекти ушул кыска мезгилге карата берилген шартта (ФОЭС (IAS) 1дин 10-пунктунда каралгандай).

Биргелешкен ишкердик

- D31 ФОЭСти алгачкы колдонуп жаткан ишкана ФОЭС (IFRS) 11деги өткөөл жоболорду төмөнкү өзгөчө учурлар менен колдоно алат:
- (a) ФОЭС (IFRS) 11дин өткөөл жоболорун колдонууда ФОЭСти алгачкы колдонуп жаткан ишкана ушул жоболорду ФОЭСке өтүү күнүнө карата колдонууга тийиш.
 - (b) Пропорционалдуу консолидация методунан үлүштүк катышуу методуна өтүүдө ФОЭСти алгачкы колдонуп жаткан ишкана, инвестициялардын наркынын түшүүсүнүн кандайдыр бир белгилери болгондугуна карабастан, ФОЭСке өтүү күнүнө карата ФОЭС (IAS) 36га ылайык инвестицияларды наркынын түшүүсүнө карата текшериши керек. Бардык пайда болуучу нарктын түшүүсү ФОЭСке өтүү күнүнө карата бөлүштүрүлбөгөн пайданы оңдоп-түзөө катарында таанылууга тийиш.

Ачык ыкма менен иштетилүүчү кен чыккан жерди эксплуатациялоо этабында кен ачуу иштерине кеткен чыгымдар

- D32 ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана *«Ачык ыкма менен иштетилүүчү кен чыккан жерди эксплуатациялоо этабында кен ачуу иштерине кеткен чыгымдар»* ЭФОТК (IFRIC) 20 түшүндүрмөсүнүн А1ден тартып А4- пункттарында каралган өткөөл жоболорду пайдаланышы мүмкүн. Ушул пунктта күчүнө кирүү күнү деп 2013-жылдын 1-январын же ФОЭС боюнча биринчи отчеттук мезгилдин башталышын, ушул күндөрдүн кайсынысы кийинки болгонуна карап түшүнүү керек.

Финансылык эмес объектти сатып алууга же сатууга келишимдерди ишкананын каалоосу боюнча классификациялоо

- D33 ФОЭС (IFRS) 39 ишканага финансылык эмес объектти сатып алууга же сатууга болгон айрым келишимдерди пайда же зыян аркылуу адилет нарк боюнча баалануучу катарында классификациялоого уруксат берет (ФОЭС (IFRS) 9дун 2.5А-пунктун караңыз). Ушул талапка карабастан, ишкана ушул күндө болгон келишимдерди ФОЭСке өтүү күнүнө карата пайда же зыян аркылуу адилет нарк боюнча баалануучу катарында классификациялоого укуктуу, эгер алар көрсөтүлгөн күнгө карата ФОЭС (IFRS) 9дун 2.5А-пунктунун талаптарына жооп берген жана ишкана ушул категорияга бардык ушундай келишимдерди классификациялаган учурда гана.

Түшкөн киреше

- D34 ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана ФОЭС (IFRS) 15тин С5-пунктунун өткөөл жоболорун колдонушу мүмкүн. Ушул пункттарда «алгачкы колдонуу күнүнө» шилтемелер ФОЭС боюнча биринчи отчеттук мезгилдин башталышы катарында чечмелениши керек. Эгер ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана ушул өткөөл жоболорду колдонууну чечсе, ал ФОЭС (IFRS) 15тин С6-пунктун дагы колдонушу керек.
- D35 ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана көрсөтүлгөн мезгилдердин эң эртесине чейин аяктаган келишимдерди кайра эсептөөгө милдеттүү эмес. Аяктаган келишим – бул ишкана мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык аныкталган бардык товарларды же кызмат көрсөтүүлөрдү өткөрүп берген келишим.

Чет өлкөлүк валютадагы операциялар жана алдын ала төлөө

- D36 ФОЭСТИ алгачкы колдонуп жаткан ишкана *«Чет өлкөлүк валютадагы операциялар жана алдын ала төлөө»* ЭФОТК (IFRIC) 22ни ФОЭС стандарттарына өтүү күнүнө чейин баштапкы таанылган ушул түшүндүрмөнүн алкагында активдерге, чыгашаларга жана кирешелерге колдонууга милдеттүү эмес.

Е тиркемеси

ФОЭСтерди колдонуудан кыска мөөнөттүү бошотуу

Бул тиркеме ушул ФОЭСтин ажыралгыс бөлүгү болуп саналат.

ФОЭС (IFRS) 9га ылайык салыштырмалуу маалыматты кайра эсептөө талабынан бошотуу

- E1 Эгер компаниянын ФОЭС боюнча биринчи отчеттук мезгили 2019-жылдын 1-январына чейин башталса жана компания ФОЭС (IFRS) 9дун толук версиясын (2014-жылы чыккан) колдонсо, компаниянын ФОЭС боюнча биринчи финансылык отчеттуулугундагы салыштырмалуу маалымат *«Финансылык инструменттер: маалыматты ачып көрсөтүү»* ФОЭС (IFRS) 7ге шайкеш келбеши мүмкүн же ФОЭС (IFRS) 9дун (2014-жылдагы редакциясында) толук версиясы ФОЭС (IFRS) 7 тарабынан талап кылынган маалыматты ачып көрсөтүү ФОЭС (IFRS) 9дун колдонуу чөйрөсүнө кирген беренелерге тийиштүү деңгээлде шайкеш келбеши мүмкүн. Мындай ишканалар үчүн «ФОЭСке өтүү күнүнө» шилтемелер ФОЭС (IFRS) 7нин жана ФОЭС (IFRS) 9дун (2014-ж.) учурунда гана ФОЭС боюнча биринчи отчеттук мезгилдин башталышын билдирүүгө тийиш.
- E2 ФОЭС (IFRS) 7нин жана ФОЭС (IFRS) 9дун (2014-ж. редакциясында) талаптарына жооп бербеген салыштырмалуу маалыматты берүүнү чечкен ишкана ФОЭСке өткөн өзүнүн биринчи жылында төмөнкүлөргө тийиш:
- (a) ФОЭС (IFRS) 9ду колдонуу чөйрөсүнө кирген беренелер жөнүндөгү салыштырмалуу маалыматка коюлган ФОЭС (IFRS) 9дун талаптарынын ордуна өзүнүн мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке (GAAP) ылайык таануу жана баалоо талаптарын колдонууга.
 - (b) бул фактыны бул маалыматты даярдоо үчүн пайдаланылган негиз менен бирдикте ачып көрсөтүүгө.
 - (c) салыштырмалуу мезгилдин отчеттук күнүнө карата финансылык абал жөнүндө отчеттун (башкача айтканда мурдатан колдонулуп келген БЭЖПке ылайык салыштырмалуу маалыматты өзүнө камтыган финансылык абал жөнүндө отчет), ошондой эле ФОЭС боюнча *биринчи отчеттук мезгилдин башталышына карата* финансылык абал жөнүндө отчеттун (башкача айтканда ФОЭС (IFRS) 7нин жана ФОЭС (IFRS) 9дун талаптарына жооп берген маалыматты камтыган биринчи мезгил) ортосундагы ар кандай оңдоп-түзөөлөрдү эсеп саясатындагы өзгөрүүлөргө байланыштуу пайда болгон катарында кароого жана ФОЭС (IAS) 8дин 28(a)-(e) жана (f)(i)-пунктарына ылайык талап кылынган ачып көрсөтүүлөрдү жасоого. 28 (f)(i)-пункту салыштырмалуу отчеттук мезгилдин күнүнө карата финансылык абал жөнүндө отчетто көрсөтүлгөн суммаларга гана жайылтылат.
 - (d) пайдалануучуларга айрым операциялардын, башка окуялардын жана жагдайлардын ишкананын финансылык абалына жана ишмердүүлүгүнүн финансылык натыйжалуулугуна болгон таасирин түшүнүү үчүн ФОЭСтин конкреттүү талаптарын сактоо жетишсиз болуп саналганда, кошумча маалыматты ачып көрсөтүүнү сунуштоо үчүн ФОЭС (IAS) 1дин 17(c)-пунктун колдонууга.

E3–E7 [Алып салынган]

Пайда салыгын эсептөө эрежелерине карата айкын эместик

Е8 ФОЭСтн алгачкы колдонуп жаткан, 2017-жылдын 1-июлуна чейин ФОЭСке өткөн ишкана ФОЭС боюнча өзүнүн биринчи финансылык отчеттуулугундагы салыштырмалуу маалыматта *«Пайда салыгын эсептөө эрежелерине карата айкын эместик»* ЭФОТК (IFRIC) 23тү колдонууну көрсөтпөө чечимин кабыл алышы мүмкүн. Мындай чечимди кабыл алган ишкана ЭФОТК (IFRIC) 23тү колдонуудан алынган кумулятивдик таасирди ФОЭС боюнча өзүнүн биринчи отчеттук мезгилинин башталышына карата бөлүштүрүлбөгөн пайданын (же жагдайга карата капиталдын башка компонентин) баштапкы калдыгын оңдоп-түзөө катарында таанууга тийиш.